

La construcció de l'urna de sant Bernat Calbó i els models de Pere Costa, Salvador Gurri i Nicolau Traver

Carles Dorico i Alujas
Historiador de l'Art
carles.dorico@gmail.com

RESUM

Revisió de la bibliografia més significativa dedicada a l'urna de sant Bernat Calbó, obra cabdal de l'orfebreria barroca catalana creada per Joan Matons i conservada a la seu de Vic. La finalitat principal d'aquest article és aclarir alguna inexactitud que es troba als textos publicats i assignar a l'escultor Pere Costa l'autoria de la majoria dels models emprats per Matons. Diversos documents de l'època donen suport a aquesta asseveració, mentre que uns altres de posteriors ens permeten saber que els escultors Salvador Gurri i Nicolau Traver també construïren sengles models per a l'acabament de l'urna.

Paraules clau:
orfebreria; argenter; escultor; model; relleu; Joan Matons; Vic

ABSTRACT

The construction of the urn of St Bernat Calbó and the models made by Pere Costa, Salvador Gurri and Nicolau Traver

This paper provides a review of the most significant literature on the urn of St Bernat Calbó, a masterpiece of Catalan baroque silverware built by Joan Matons, which can be seen in the Vic Cathedral. The main purpose of this article is to clarify some inaccuracies appearing in certain publications and to assign the authorship of most of the models used by Matons to the sculptor Pere Costa. Several documents dated at that time support this assertion, while others from a later period reveal that the sculptors Salvador Gurri and Nicolau Traver also made two different models to complete the urn.

Keywords:
silverware; silversmith; sculptor; model; relief; Joan Matons; Vic

L'urna de plata destinada a contenir el cos de sant Bernat Calbó que es conserva a la capella dedicada a aquest sant a la catedral de Vic és una de les peces més destacades de l'orfebreria barroca catalana. Obrada a Barcelona entre els anys 1701 i 1728 per l'argenter Joan Matons, des de l'inici del segle passat ha estat estudiada per diversos historiadors que han divulgat, a vegades amb imprecisions, les incidències que es presentaren en el transcurs de l'accidentat procés constructiu que culminà amb l'esplèndida obra que actualment podem admirar. Mentre que la documentació coneguda des de bon principi no ha permès dubtar en cap moment que el treball de la plata estigué a càrrec de l'esmentat Joan Matons, l'autoria dels models que l'argenter emprà per tal d'obtenir les diverses peces que componen el conjunt ha donat lloc, fins avui, a notícies contradictòries.

Durant molt de temps, ha predominat la creença que l'autor de la pràctica totalitat dels models havia estat l'escultor Joan Roig, tot i que historiadors vigatans tan prestigiosos com mossèn Josep Gudiol¹, primer, i el doctor Eduard Junyent², més endavant, feren extensiva l'autoria dels treballs d'escultura a l'artífex també vigatà Pere Costa, a qui tots dos atribuïren una participació decisiva en el projecte. Tanmateix, Alba Erra —autora de l'estudi més detallat sobre l'urna realitzat fins ara—, si bé corroborà que la intervenció de Joan Roig tingué un abast limitat en la construcció dels models, suggerí que l'aportació de Pere Costa fou gairebé irrellevant i suposà que la majoria dels que es van utilitzar els construï un artífex desconegut³. Aquesta hipòtesi ha estat rebutada recentment amb la publicació de diverses notícies relatives a les considerables sumes que Pere Costa cobrà per l'elaboració dels models de bona part de l'urna⁴, un conjunt de re-

ferències documentals al qual ara podem agregar el contracte signat per l'escultor i el capítol de la seu de Vic, per tal de formalitzar l'encàrrec, i alguns rebuts escrits de pròpia mà per Pere Costa en rebre la retribució de la seva feina⁵.

A les pàgines següents, després d'esbossar una visió crítica dels textos principals que han tractat de l'urna, repassarem breument l'evolució dels treballs de construcció en el període anterior a la participació en el projecte de Pere Costa, un seguit d'esdeveniments que fins ara han estat descrits amb més precisió que els que es produïren posteriorment. A continuació, ens centrarem en els fets que tingueren lloc des que l'esmentat escultor començà a col·laborar amb Joan Matons, ja entrada la tercera dècada del segle, fins que l'argenter deixà l'urna en l'estat en què avui es troba (figura 1), tot posant l'èmfasi en la intervenció de Pere Costa en el procés. Finalment, farem un salt en el temps i dedicarem unes quantes línies als treballs que es realitzaren al llarg dels primers anys del segle XIX per coronar la coberta de l'urna amb un bust o «mig cos» de plata del sant bisbe de Vic, un embelliment que ja era previst en el projecte originari, però que inicialment no es construï. La documentació conservada ens permet saber que el bust, d'existència efímera, sortí de l'obra de l'argenter barceloní Joan Àngeli i que aquest artífex gaudí de la col·laboració dels escultors Salvador Gurri i Nicolau Traver per a l'elaboració de dos diferents models.

Escassa fortuna bibliogràfica de la participació de Pere Costa en la construcció de l'urna

L'any 1902, mossèn Josep Gudiol, a la seva obra *Nocions de arqueologia sagrada catalana*⁶, ja

Figura 1.
Visió frontal de l'urna de plata de sant Bernat Calbó, construïda per l'argenter Joan Matons entre el 1701 i el 1728. Catedral de Vic. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

atribuï a Joan Roig i Pere Costa la construcció dels models de diversos components de l'urna de sant Bernat Calbó, si bé no especificà quina part de la feina havia fet cadascú. Les notícies exhumades per aquest autor a l'arxiu episcopal de Vic i les que, uns quants anys després, tragué a la llum el doctor Eduard Junyent restaren parcialment inèdites fins que diferents historiadors tingueren accés a les anotacions dels dos erudits i les divulgaren a les seves publicacions⁷. Així, el *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña* exposà que la responsabilitat de la construcció dels models de l'urna fou compartida per Joan Roig i Pere Costa⁸, al mateix temps que Cèsar Martinell, a la seva extraordinària obra sobre el barroc català, inclogué els dos escultors entre els artífexs que col·laboraren amb Joan Matons en l'elaboració dels esmentats models, encara que —com mossèn Josep Gudiol— no pogué precisar en quines peces treballaren⁹. Altrament, el compendi de l'art català dirigit per Joaquim Folch i Torres —aparegut a mitjan segle passat, igual que les dues publicacions abans mencionades— atribuï erròniament la totalitat dels models a Joan Roig, al qual també assignà l'autoria del projecte¹⁰.

A les notícies procedents de l'arxiu episcopal de Vic, s'hi incorporaren ben aviat les derivades de la documentació notarial generada a Barcelona en el transcurs del llarg procés de construcció de l'urna. Josep Maria Madurell, en un article publicat l'any 1968¹¹, donà a conèixer diversos contractes i èpoques que il·lustren amb detall la

relació que Joan Matons i altres artífexs vinculats a l'obra mantingueren amb el capítol de la seu de Vic. Malauradament, en cap d'aquests documents no es fa referència ni a Joan Roig ni a Pere Costa, atès que els acords assolits pels dos escultors i els canonges vigatans romangueren en l'àmbit privat. Durant la dècada de 1970, en canvi, dues publicacions d'Eduard Junyent i una d'Agustí Duran i Sanpere es feren ressò de la participació de Pere Costa en la construcció dels models que ens ocupen, basant-se, una vegada més, en notícies procedents de l'arxiu episcopal de Vic¹².

Curiosament, alguns historiadors que publicaren els seus estudis amb posterioritat als esmentats fins aquí no citaren Pere Costa i persistiren a atribuir l'autoria de tots els models —com també la de la traça o la del projecte global— a Joan Roig¹³. Al seu torn, Alba Erra, en exposar la hipòtesi a la qual ja ens hem referit, lluny de contribuir a clarificar les tasques que portà a terme cada escultor, proporcionà arguments per qüestionar l'entitat de la feina realitzada per l'escultor vigatà. Potser influïts per aquests arguments, diferents autors que, en dates no gaire llunyanes, han tractat amb més o menys deteniment sobre l'urna no han fet cap referència a la col·laboració de Pere Costa amb Joan Matons¹⁴. En la mateixa línia, en una recent guia il·lustrada de la catedral de Vic basada en textos publicats per Eduard Junyent l'any 1944, hi apareix una fotografia de l'urna acompanyada d'un extens comentari que atorga tot el mèrit de l'obtenció dels models a Joan Roig¹⁵.

Col·laboració de Joan Roig amb Joan Matons en la primera fase de la construcció de l'urna de sant Bernat Calbó (1701-1704)

Al llarg dels darrers anys del segle XVII, els canonges vigatans decidiren substituir el sepulcre gòtic de pedra que des de l'edat mitjana havia contingut les despulles de sant Bernat Calbó per un túmul de fusta tallada i daurada d'una estètica més adient al gust de l'època. L'encarregat d'executar l'obra fou l'escultor Pau Costa, pare del també escultor Pere Costa, a qui ens hem referit repetidament. La construcció del túmul avançà amb un ritme irregular durant més de tres anys, unes vegades per manca de dedicació de l'escultor i unes altres per desinterès del capítol, fins que, el 7 de març de 1698, els canonges acordaren suspendre'n totalment els treballs i negociar la fabricació d'un nou sepulcre amb un argenter de Barcelona, convençuts que «ab poch més de cost se podria fer de plata»¹⁶.

L'argenter escollit per fer-se càrrec de la feina fou Joan Matons¹⁷, potser gràcies al fet que, en aquelles dates, estava construint una imatge de plata de sant Agustí per ordre del bisbe vigatà Antoni Pasqual¹⁸. A petició dels canonges, les primeres setmanes de l'any 1700, l'argenter féu arribar a Vic diversos projectes d'urna funerària, algun dels quals estava signat per ell i pel seu sogre, Bonaventura Fornaguera. Tanmateix, sembla que el projecte que més agradà als canonges havia estat ideat exclusivament per Joan Matons, atès que, al contracte formalitzat el 12 de juny de 1701 per l'argenter i el capítol per tal d'establir les condicions que havien de regir l'execució de l'obra, s'hi pot llegir que «entre los modellos que per est effecte se són disposats, [el capítol] se haja inclinat a la planta e idea feta per Joan Matons»¹⁹. En el mateix document, els eclesiàstics s'obligaren a lliurar a l'argenter tota la plata necessària per portar a terme l'obra i a pagar-li 7 lliures i 6 sous per cada marc de plata treballat i 15 dobles per cada un dels cinc relleus amb miracles del sant bisbe que era previst que il·lustressin l'urna. També s'obligaren a pagar tots els models que caldria emprar en el transcurs del procés constructiu, tant si els havia de fer un fuster com un escultor. Quant a Joan Matons, entre les moltes condicions que s'obligà a complir, val la pena destacar la de tenir acabada la feina en el termini de sis anys, la d'ajustar-se a «lo modello y traça sobredita» i, particularment, la de justificar amb precisió la destinació donada a la plata rebuda del capítol, tant pel que fa al pes com a la llei²⁰.

Atès que, uns quants dies abans de la signatura del contracte, els canonges havien proposat

cionat a Joan Matons una quantitat important de plata, cal pensar que, una vegada enllestits els tràmits notariais, l'argenter no tardà a posar mà a l'obra. Quan encara no feia gaire temps que hi treballava, potser amb la finalitat de disposar d'una referència de mida real que li permetés estudiar les peculiaritats del projecte i planificar la feina, encarregà la construcció de «lo modello de arquitectura de fusta que ha de servir perpètuu en la obra de plata [per fortificació]»²¹. L'artífex que s'ocupà de fabricar aquesta estructura fou l'escultor barceloní Josep Font²², a qui el capítol vigatà —conseqüent amb l'obligació assumida contractualment de satisfer el cost de tots els models— pagà 7 dobles (38 lliures i 10 sous) en tres terminis, el primer, el 27 de novembre de 1701 i els dos restants, el 2 de febrer de 1702 i el 12 de març del mateix any²³. L'esmentada estructura, que havia de constituir l'ànima de l'urna, tenia un caràcter estrictament funcional i probablement era desproveïda de qualsevol valor artístic, motiu pel qual no és estrany que l'argenter la demanés a un mestre que, pel que en sabem, no excel·lí en la pràctica del seu ofici.

Una valoració ben diferent mereix Joan Roig, l'escultor que inicialment rebé l'encàrrec d'ocupar-se de la construcció dels models de cera i de fusta amb els quals l'argenter havia d'obtenir els components més importants de l'urna. Joan Roig —fill d'un altre Joan Roig, escultor de renom com ell— dirigia el taller familiar des de la mort del seu pare, esdevinguda l'any 1697. Els models que el jove Joan Roig es comprometé a fer havien de servir per fabricar els cinc relleus historiatos destinats a ocupar la cara frontal i les dues cares laterals del cos de l'urna; l'emmarcament de quatre d'aquests relleus; quatre cartel·les que tindrien la funció de compartimentar la cara frontal, amb un serafí en una de les quatre, i quatre angelets que recolzarien sobre les cartel·les. El dia 6 de juliol de 1702, el síndic del capítol vigatà a Barcelona i l'escultor signaren un concís contracte privat en què, bàsicament, es relacionaren els models que Joan Roig s'obligava a fer i es consignà que el capítol pagaria per tots la quantitat de 200 lliures, sense especificar el valor de cada model²⁴. No resulta difícil identificar la majoria de les peces enumerades en el contracte amb les que formen l'urna tal com avui la podem veure, si bé sorprèn que, segons el text, l'escultor hagués de situar un serafí únicament en el model d'una de les cartel·les. D'altra banda, atès que, al contracte, només s'hi menciona l'emmarcament de quatre dels cinc relleus, es pot pensar que el model del cinquè emmarcament ja s'havia fet prèviament i, fins i tot, potser el d'alguna altra peça, amb la qual cosa, Joan Matons hauria pogut avançar la feina²⁵. Fos com fos, Joan Roig morí l'any 1706,

Figura 2.
Sant Bernat Calbó ajuda un religiós a confessar un estudiant moribund. Relliu central de l'urna, obrat segons un model de Joan Roig. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

Figura 3.
Un dels canelobres monumentals construïts per Joan Matons amb models de Joan Roig. Catedral de Palma de Mallorca. Fotografia: Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

quan tot just havia enllestit un dels models relacionats en el contracte: el del relleu central de l'urna (figura 2), que representa l'ajut que el sant bisbe de Vic prestà a fra Antoni Vicenç Domènec quan confessava un estudiant que, prostrat al llit de mort, era temptat pel dimoni mentre mostrava el seu penediment al religiós²⁶.

El traspàs de l'escultor no tingué cap incidència sobre el progrés de l'obra, atès que, quan s'esdevingué, els treballs ja feia mesos que havien estat abandonats. Joan Matons, després de la signatura del contracte i fins a mitjan any 1704, havia rebut del capítol diverses quantitats de plata i de diner en efectiu que, durant un temps, li havien permès donar continuïtat a la feina. Tanmateix, ben aviat, l'activitat del taller se centrà en la construcció de dos canelobres monumentals destinats al presbiteri de la catedral de Palma de Mallorca (figura 3), tasca que l'argenter havia concertat el 8 de febrer de l'esmentat any 1704²⁷. Segons deixà escrit el mateix artífex temps després²⁸, la suspensió de la fabricació de l'urna de sant Bernat Calbó i la dedicació de la major part de la capacitat productiva del taller a la construcció dels canelobres mallorquins es portà a terme amb el consentiment explícit del capítol de Vic. Malgrat l'aparent desinterès dels canonges per la continuïtat de l'obra, Joan Matons es posà en contacte amb ells a l'inici de

l'any 1706, per tal de fer-los saber la seva disposició a reprendre el treball, oferiment que fou unànimement desestimat pels eclesiàstics, tot argumentant les penalitats econòmiques que llavors patia el capítol²⁹.

Suspensió dels treballs de construcció de l'urna i abandonament temporal de l'obra (1704-1719)

Durant els quinze anys posteriors a la renúncia dels canonges vigatans a ultimar la construcció de l'urna, les referències a l'obra que figuren en la documentació generada per les institucions catedralícies són summament escasses. L'únic indicatiu d'una voluntat aparent de prosseguir els treballs es troba a l'acte del capítol celebrat la vigília de Nadal de l'any 1710, en el qual consta que els reunits prengueren l'acord de buscar una partida de plata i destinar-la a la fàbrica de l'urna³⁰. Això no obstant, sembla que les gestions que podrien haver derivat d'aquest acord no s'arribaren a iniciar o s'abandonaren abans d'obtenir cap resultat, i no fou fins l'any 1716 que l'urna tornà a reclamar l'atenció del capítol, si bé per un motiu aliè a la continuïtat dels treballs.

El més d'octubre de l'esmentat any 1716, la vídua de l'escultor Joan Roig — Esperança Roig i Regordosa — reclamà el pagament del model que el seu difunt marit havia construït temps enrere³¹. La petició sorprengué els canonges que llavors integraven el capítol, la majoria dels quals probablement no coneixien amb detall els llunyans inicis de la fabricació de l'urna. La forma de referir-se als artífexs que s'havien ocupat dels treballs en el passat posa de manifest aquesta més que probable ignorància³². Per pal·liar la manca d'informació, els canonges responsables de fer front a la reclamació acudiren a Joan Matons, que assumí la funció d'intermediari entre la vídua de l'escultor i el capítol i, presumiblement, contribuï a aconseguir que totes dues parts arribessin a un acord sobre l'import que aquella havia de rebre. Fixada la quantitat en 5 dobles i mitja (30 lliures i 16 sous), el síndic i procurador del capítol de Vic a Barcelona — el canonge Jaume de Cortada — la féu efectiva a Esperança Roig el dia 2 d'abril de 1717 en presència de l'argenter. En el rebut, que aquest signà en nom de la vídua, consta que el pagament es féu en «paga y satisfacció del valor de una història eo miracle de sera que lo dit quondam son marit féu en modello per la urna de plata del gloriós sant Bernat Calvó»³³.

En el capítol celebrat el 28 d'agost de 1717, els canonges s'ocuparen novament de l'urna, aquesta vegada a instància del canonge Antoni Mas, que es mostrà preocupat per la sort que podrien córrer les peces de plata ja treballades o a mig treballar si, com fins llavors, es permetia que romanguessin en poder de Joan Matons. S'aprovà per unanimitat prendre les mesures adients per evitar qualsevol contratemps, tot començant per formar una relació detallada de la plata propietat del capítol que en aquell temps es trobava en mans de l'argenter³⁴. No sabem amb certesa el motiu de la desconfiança dels canonges en la idoneïtat de Joan Matons per custodiar les peces de l'urna, si bé és possible que els eclesiàstics s'haguessin alarmat en conèixer la utilització impròpia que, de vegades, l'argenter feia del material que tenia en dipòsit. En un document sense data, redactat no gaire després de la celebració del capítol que ens ocupa, s'hi pot llegir que Joan Matons havia demanat al canonge Jaume de Cortada l'avançament d'una considerable quantitat de diners necessària «per a fer-se restituir en son poder la història y algunas altres pessas de plata de dita obra» que, per manca de liquiditat, s'havia vist obligat a empenyorar³⁵.

Fossin quines fossin les raons de la malfiança dels canonges i les gestions que emprengueren per tal de traslladar els components de l'urna a un lloc amb garanties de seguretat, passà més d'un any sense que consti que la situació experimentés cap canvi digne d'esment. No fou fins als primers

mesos de 1719 quan el capítol resolgué comunicar a Joan Matons que es considerés definitivament rellevat del compromís de construir l'urna i que, tot seguit, procedís al lliurament «de las pessas de plata y demás cosas [...] a fi de posar-las en cobro». L'argenter tingué notícia de l'acord capitular a principi d'abril de l'esmentat any 1719 i el dia 5 del mateix mes dirigí al canonge Jaume de Cortada un llarg escrit en el qual manifestà respectuosament el seu disgust per la dràstica decisió que acabava de conèixer, al mateix temps que, amb una retòrica entre conciliadora i recriminàtoria, exposà diversos arguments encaminats a induir els eclesiàstics a reconsiderar l'oposició que mostraven a permetre que ell portés a terme l'obra³⁶.

Una de les coses que, tal vegada, havia contrariat més els canonges — en unes circumstàncies en les quals sembla que començaven a albirar la possibilitat d'ultimar la construcció de l'urna — fou la tardança de Joan Matons a oferir-se a reprendre la feina després d'haver enllestit els canelobres de la catedral de Palma de Mallorca. L'escultor, en la seva missiva, defensant-se d'un possible retret en aquest sentit, començà explicant que, si bé feia més d'un any que havia acabat els canelobres mallorquins, diversos encàrrecs de la Reial Audiència i de la Reial Seca li havien impedit proposar als canonges vigatans ocupar-se novament de l'urna. Seguidament, es mostrà disposat a posar mans a l'obra tant bon punt rebés el vistiplau del capítol, fins i tot assumint temporalment les despeses que s'originessin si, arribat el cas, els canonges no podien afrontar-les per raó de «les ocurrencies del present temps»³⁷.

Quant a l'exigència de lliurar «las pessas y demás de la obra», es mostrà sorprès pel fet que es dubtés de la seva capacitat per responsabilitzar-se del dipòsit d'aquells materials i s'oblidés que, en un passat no gaire llunyà, havia sabut salvaguardar la plata en situacions de màxim risc, com havien estat els tres setges soferts per Barcelona des que s'iniciaren els treballs³⁸. Tanmateix, es considerà amb el deure de fer saber als canonges que, si persistien en la idea d'executar l'acord que havien pres, abans seria necessari destinar molt de temps i una considerable quantitat de diners a calcular el valor de la feina realitzada fins llavors i el pes i la llei de la plata emprada. Acabà l'escrit tot suggerint, amb cortesia però amb un cert rerefons de ressentiment i velada amenaça, que, atesos els inconvenients que la suspensió de la feina inevitablement hauria de comportar, li semblaria un encert que s'optés per prosseguir l'obra. En aparent contradicció amb el que acabava d'apuntar, afegí irònicament com a colofó que, en el cas «de no continuar-se aquella, és sert me libraré de molta pèrdua», comentari que, atès el que sabem de l'evolució dels esdeveniments, sembla premonitori.

Represa dels treballs de construcció de l'urna i encàrrec dels models a Joan Costa (1720-1722)

Pocs mesos després de l'al·legat de Joan Matons a favor de continuar la construcció de l'urna de sant Bernat Calbó, la idea d'acabar l'obra ja havia pres força entre els canonges vigatans, probablement no tant com a conseqüència dels arguments aportats per l'artífex, com per raó de la millora que començaven a experimentar les finances del capítol³⁹. No obstant això, abans de reprendre la relació contractual amb l'argenter, els eclesiàstics consideraren prudent encarregar al canonge Jaume de Cortada que efectués diverses gestions a Barcelona per tal d'evitar que, en l'etapa que es proposaven començar, hi apareguessin contratemps imprevistos. És ben segur que els canonges coneixien l'admiració que havien suscitat els canelobres destinats a la catedral de Palma de Mallorca quan foren exposats per Joan Matons a la capital del Principat, però és igualment segur que també estaven informats de la tensa relació que l'argenter i el capítol mallorquí mantenien a causa de la incapacitat de totes dues parts per assolir un acord econòmic, ni mitjançant negociacions amistoses ni amb la intervenció dels tribunals de justícia, davant dels quals pledejaven des del maig de 1718.

Durant bona part de l'any 1720, el canonge Jaume de Cortada es dedicà a cercar l'assessorament de persones vinculades amb el treball de la plata, tot demanant informació, entre d'altres, als argenters Francesc Via i Josep Ros⁴⁰, al mateix Joan Matons i, fins i tot, al canonge Domingo Fogueres, beneficiat de la seu de Barcelona i síndic del capítol de la seu de Palma, del qual s'intueix que, mentre tenia cura de la creació dels canelobres de la catedral mallorquina, s'havia interessat per conèixer les condicions pactades per regular la fabricació de l'urna de sant Bernat Calbó⁴¹. Paral·lelament a les gestions que Jaume de Cortada realitzava a Barcelona, el 7 de juliol de 1720, els canonges decidiren esmerçar 560 lliures en la compra de plata per prosseguir l'obra de l'urna, primera inversió que el capítol destinava a l'esmentada finalitat des que resolgué suspendre els treballs més de quinze anys enrere⁴². Un mes després, arribà a mans dels eclesiàstics un escrit en el qual, sota l'enunciat «Concepte prudencial del que se judica costarà la urna [...]», Joan Matons —a instància del canonge Jaume de Cortada— xifrava la despesa total que exigiria l'execució de l'obra en 4.525 lliures, 15 sous i 6 diners. D'aquesta quantitat, assenyalà que, en el passat, els canonges ja havien bestret 1.612 lliures, 12 sous i 6 diners⁴³. Una vegada ponderada la

informació rebuda de les diverses persones consultades, es procedí a redactar un segon contracte amb la finalitat d'obviar les inconcrecions contingudes en el document vigent des de l'any 1701 i evitar, així, el risc que es presentessin situacions lesives pels interessos del capítol.

El nou contracte el signaren el canonge Jaume de Cortada, com a síndic del capítol de Vic, i l'argenter Joan Matons el 26 de setembre de 1720 davant del notari barceloní Josep Francesc Fontana⁴⁴. Abans de cap altra cosa, en el document es consignà que el contracte anterior quedava cancel·lat, si bé es confirmà que l'artífex havia de seguir el mateix «modelo y traza que en lo principi se ideà y aprobà, menos lo mig cos [de sant Bernat Calbó] y las dos floreras ab sos peus» que anys enrere s'havia previst situar a la coberta de l'urna. Igual que en el primer contracte, el capítol es comprometé a proporcionar a l'argenter tota la plata necessària per fabricar l'obra i a fer-se càrrec del cost dels models que calgués encarregar, com també a remunerar-li el treball d'acord amb els criteris establerts inicialment. Les ambigüitats presents en el primer contracte respecte a l'ús que l'argenter podia fer de la plata que se li lliurava foren corregides, i el capítol es reservà la facultat d'establir un estricte control sobre el resultat final del treball, tant pel que es referia al pes i a la llei de la plata emprada, com a l'adequació del pes de cada peça a la funció que exerciria en el conjunt. Joan Matons, per part seva, s'obligà a tenir acabada l'urna en el termini de quatre anys i es reservà la facultat de variar el disseny d'alguns components sempre que fos amb la finalitat de millorar-los, si bé renuncià explícitament a demanar cap remuneració extraordinària per aquest concepte.

El dia 27 de setembre, davant del mateix notari que el dia abans havia formalitzat el contracte, Joan Matons declarà haver rebut 366 unces, 3 argents i 3 grans de plata, comprades pel capítol a l'argenter Josep Ros amb les 560 lliures esmerçades el 7 de juliol proppassat⁴⁵. Cal suposar que, en tenir la plata, Joan Matons repregué immediatament el treball de l'urna, atès que encara no havia transcorregut ni un mes quan demanà als canonges una bestreta a compte del cost de la mà d'obra. Unes setmanes després, els eclesiàstics decidiren fer arribar a l'argenter la notable suma de 431 lliures i 4 sous, quantitat que li fou lliurada davant del notari barceloní habitual el 22 d'octubre de 1720⁴⁶. Tot seguit, Joan Matons s'hagué de proveir dels models que, anys enrere, havia encarregat a Joan Roig i que aquest només havia començat. L'artífex escollit per continuar la feina fou Joan Costa, un escultor actiu a Barcelona durant la primera meitat del segle XVIII. Tot i que han trascendit poques notícies d'aquest artista, sembla que era molt lluny d'assolir el nivell

del seu predecessor. L'encàrrec el formalitzaren davant del notari el canonge Jaume de Cortada i l'esmentat escultor el 4 de novembre de 1720⁴⁷, però, com veurem més endavant, fou cancel·lat ben aviat, tal vegada perquè el treball presumiblement poc depurat de l'escultor defraudà les expectatives de Joan Matons.

A mesura que l'obra de l'urna del sant bisbe progressava i augmentava la quantitat de plata que l'argenter tenia en dipòsit, creixia paral·lelament la desconfiança dels canonges en la idoneïtat de Joan Matons per custodiar les peces acabades o en procés d'elaboració. Com hem indicat més amunt, aquesta desconfiança ja s'havia posat de manifest anteriorment i, malgrat que l'argenter havia tractat d'argumentar que mancava de fonament, no pogué evitar que les mencionades peces fossin traslladades a un lloc considerat més segur pels canonges. Les actes de diversos capítols celebrats l'any 1721 permeten deduir que, en aquell temps, ja s'havia realitzat el trasllat i que l'argenter, quan necessitava una peça per treballar-la, l'havia de demanar al dipositari i donar «altra tanta plata se'n portava», plata que no recuperava fins que retornava la peça⁴⁸. D'alguna de les actes esmentades, se'n dedueix que la persona a qui s'havia confiat la custòdia de la plata era un nebot del canonge Jaume de Cortada domiciliat a Barcelona, el qual, després d'haver accedit a assumir aquesta responsabilitat, no tardà a mostrar-se desitjós de ser-ne alliberat⁴⁹.

Jaume de Cortada deixà de ser l'intermediari principal entre el capítol i l'argenter a la darreria de l'any 1721, i la comesa recaigué en els canonges Joan Pau Senmartí i Antoni Mas, nomenats procuradors i síndics del capítol a Barcelona uns quants mesos després⁵⁰. Una de les preocupacions principals dels dos canonges —ultra controlar el progrés del treball de l'urna i els lliuraments de diners i de plata a l'argenter— fou gestionar el dipòsit de les peces de l'urna a l'arxiu de Sant Sever⁵¹. Una vegada aconseguiren que els administradors de l'esmentada institució admetessin fer-se càrrec de la custòdia de la plata, es procedí a efectuar el trasllat, operació que els dos canonges comunicaren al capítol mitjançant una carta datada a Barcelona el 17 de desembre de 1722⁵². A l'escrit, s'hi pot llegir que es diposità a l'arxiu una caixa amb 109 peces, les quals l'argenter només podrà extreure «firmant un paper [...] del número y del pes de las pessas que se li entregaran».

Participació de Pere Costa en la construcció de l'urna i acabament de l'obra (1722-1728)

L'artífex escollit per construir els models de l'urna de sant Bernat Calbó en substitució de Joan

Costa fou l'escultor vigatà Pere Costa, el qual, no obstant la coincidència del seu cognom amb el del primer, no consta que estigués unit a ell per cap vincle familiar. Pere Costa, com ja hem dit anteriorment, era fill del també escultor Pau Costa i s'havia format al costat dels artistes arribats a Barcelona amb el seguici de l'arxiduc Carles. Vers l'any 1720, després de col·laborar un temps amb el seu pare, s'instal·là a Barcelona, on —entre el 1721 i el 1723— construí el retaule major de l'església conventual de Jonqueres, una obra que seria font d'inspiració per als escultors catalans durant prop de mig segle. Home de forta personalitat, conceptes artístics innovadors i amplis interessos intel·lectuals, Pere Costa probablement era la persona adequada no només per construir els models de l'urna tot establint una fructífera interacció amb Joan Matons, sinó també per assessorar el capítol vigatà sobre les propostes que, a mesura que avançaven els treballs, l'argenter anava exposant mogut pel seu afany de millorar el resultat final. La funció consultiva de Pere Costa, sembla que no retribuïda directament, es desprèn d'alguns escrits dirigits per Joan Matons a diferents canonges.

El tercer contracte per construir els models el signaren a Barcelona el canonge Joan Pau Senmartí i l'escultor vigatà el 13 de novembre de 1722⁵³. En el document, de caràcter privat, s'establí que l'escultor faria els models dels quatre relleus amb miracles del sant bisbe que encara faltava treballar; els de les quatre cartel·les que havien de compartimentar la cara frontal del cos de l'urna, amb un serafí en una de les quatre, i els dels quatre àngels destinats a coronar les cartel·les. Aquests models ja s'havien encarregat poc abans a Joan Costa, artífex que també havia adquirit el compromís de fer els de les guarnicions dels relleus, exclosos del contracte formalitzat amb Pere Costa potser perquè Joan Matons ja els havia fet construir pel seu compte en el temps transcorregut entre la signatura d'un contracte i de l'altre. Malgrat la menor quantitat de feina encarregada a l'escultor vigatà, el capítol s'obligà a pagar-li 155 lliures, un preu idèntic al que anteriorment havia convingut amb Joan Costa. Per raons que ignorem, quan Pere Costa signà el contracte al qual acabem de referir-nos, encara no s'havia cancel·lat el signat amb Joan Costa, tràmit que no es realitzà fins al 16 de desembre del mateix any 1722⁵⁴.

Sembla que Pere Costa començà a construir els models immediatament després de rebre l'encàrrec, atès que el darrer dia de novembre de l'esmentat any 1722 cobrà 50 lliures en concepte de primer termini del preu pactat⁵⁵. Al llarg de les setmanes que quedaven de l'any 1722 i durant tot l'any 1723, la construcció de l'urna progressà lentament però sense interrupcions, i

els canonges trameteren a Joan Matons més de 580 unces de plata en diversos lliuraments i li pagaren prop de 400 lliures en efectiu, també en terminis diversos⁵⁶. Pere Costa, que en pocs mesos havia enllestit bona part dels models, el 28 de novembre del mateix any 1723 signà un rebut per les 50 lliures corresponents al segon termini de la quantitat que havia d'ingressar per la seva feina⁵⁷. Altrament, pels volts d'aquesta última data, l'escultor es veié involucrat en una virulenta polèmica que Joan Matons i el capítol vigatà mantingueren durant una llarga temporada per raó d'un acord que els canonges havien pres corporativament —encara que s'intueix que no per unanimitat—, amb la finalitat de reduir la feina concertada amb l'argenter en el contracte signat el 26 de setembre de 1720.

En formalitzar l'esmentat contracte, sabem que totes dues parts havien convingut deixar en suspens la construcció del bust o «mig cos» de sant Bernat Calbó i els dos gerros o «floreras» que, en el projecte original, formaven part del coronament de la coberta de l'urna. Tanmateix, a la reunió del capítol que donà origen al conflicte, es decidí no fabricar tampoc els quatre àngels que, des del principi, era previst que completarien el coronament. No cal dir que Joan Matons estava obertament en contra de qualsevol mutilació del projecte, tant perquè reduïa els seus ingressos, com perquè l'interpretava com una alteració de les proporcions que havia de tenir l'obra. Amb una obstinació que sens dubte li era connatural, l'argenter aprofità una visita del canonge Joan Pau Senmartí al seu obrador per convèncer-lo de la conveniència de construir la coberta de l'urna amb tots els elements inclosos en el projecte inicial, no només amb els àngels últimament suprimits, sinó també amb el bust del sant bisbe i amb els gerros o «floreras». Sorprenentment, la proposta fou ben rebuda pel canonge —tal vegada un dels eclesiàstics disconformes amb la decisió del capítol— i sabem que també obtingué l'aprovació de Pere Costa, el qual aconsellava Joan Pau Senmartí juntament amb altres persones, el nom de les quals no ha trascendit⁵⁸.

Animat pel canonge Senmartí, en el transcurs de l'any 1724, l'argenter redactà diversos escrits per tal de defensar les seves conviccions, i encara que, progressivament, hagué d'anar rebaixant les expectatives, sempre considerà irrenunciable situar algun element sobre la coberta, amb la funció de dotar el conjunt d'equilibri. El capítol, amb la majoria de canonges contraris a aquesta idea, féu cas omís dels suggeriments de l'argenter i es limità a demanar-li que realitzés els arranjaments necessaris a l'urna per tal que, en el futur, fos possible acoblar-hi els elements que llavors s'havia decidit no construir. Les re-

solucions adoptades en dues reunions del capítol són indicatives de la poca disposició dels canonges a atendre les peticions que Joan Matons els feia arribar repetidament. Amb una intransigència ben distant de l'actitud conciliadora del canonge Senmartí, el mes de juliol de 1724, els eclesiàstics es negaren a acceptar cap de les opcions que proposava l'artífex i li ordenaren ultimar l'obra «sense fer-i adornos ni addicions»⁵⁹. Tres mesos després, quan Joan Matons exposà un cop més que considerava indispensable incorporar a l'urna «algun remato», els canonges li respongueren taxativament que posés fi a l'obra «sens rematos ni altrás cosas, per no tenir [...] la administració per gastar»⁶⁰.

A la fi de l'any 1724 o al començament del 1725, l'argenter, probablement desenganyat per la indiferència amb què eren rebudes les seves propostes reiterades, optà per renunciar a la majoria de reivindicacions i defensar únicament la col·locació de quatre hídries en el lloc destinat als quatre àngels que el capítol havia decidit no fer. Amb la confiança que el reduït cost d'aquestes gerres inclinaria el capítol a acceptar que les fabriqués, d'acord amb el canonge Senmartí, les inclogué en un escrit en el qual relacionà les peces que, segons el seu parer, encara faltava treballar per deixar enllestida l'obra⁶¹. En el mateix escrit, hi indicà que el pes de la plata necessària per construir les últimes peces seria d'unes 343 unces, de les quals només 64 s'haurien d'emprar en les hídries, cosa que esperava que influís favorablement en la decisió dels canonges. Amb la determinació que el caracteritzava, en un dels apartats de l'escrit, no se n'estigué d'afirmar que, «en lo cas de no posar-se angelets per remato», s'haurien de posar quatre hídries en el lloc que aquells inicialment havien d'ocupar, «per més adequada proporció de la obra i conveniència del Molt Illustre Capítol».

El canonge Senmartí féu arribar l'escrit esmentat a Vic i la resta de canonges el llegiren en el capítol que celebraren el 10 de febrer de 1725. Malgrat la contundència del plantejament de Joan Matons, els eclesiàstics rebutjaren una vegada més la proposta de situar qualsevol tipus d'embelliment a la coberta de l'urna, al mateix temps que consideraren excessiva la plata que l'argenter sol·licitava per acabar l'obra. Al marge del testimoni que l'escrit proporciona sobre la tensa relació que l'artífex mantenia amb la majoria de canonges vigatans, l'enumeració de peces que conté ens permet saber que, a l'inici de l'any 1725, ja s'havien fabricat els components principals de l'urna, com era el cas dels quatre relleus obtinguts amb models de Pere Costa que havien de flanquejar el relleu executat anys enrere amb l'únic model elaborat per Joan Roig. Aquests quatre relleus (figures 4, 5,

Figura 4.
Alliberament d'un pres amb la intercessió de sant Bernat Calbó. Rellu de la cara lateral esquerra de l'urna, obrat segons un model de Pere Costa. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

Figura 5.
Sant Bernat Calbó multiplica uns pans per alimentar els pobres. Rellu de la cara frontal de l'urna, a l'esquerra del relleu central, obrat segons un model de Pere Costa. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

6 i 7), dedicats a il·lustrar miracles atribuïts al sant bisbe i actualment integrats al cos de l'urna, representen l'alliberament d'un pres anomenat Berenguer de Vallòria (situat a la cara lateral esquerra), la multiplicació d'uns pans per alimentar els pobres en temps de sequera (situat a la cara frontal, a l'esquerra del relleu central), l'expulsió del dimoni de l'ànima del fill de Pere Des Quer (situat igualment a la cara frontal, a la dreta del relleu central) i l'apaivagament d'un temporal per salvar la vida d'uns mariners (situat a la cara lateral dreta)⁶².

De la mateixa enumeració de peces, es dedueix que també s'havien fabricat les guarnicions dels cinc relleus historiat, així com les cartel·les que havien de dividir l'espai frontal, construïdes aquestes últimes, igual que els relleus, amb models de Pere Costa. A mitjan any 1725, l'escultor vigatà sol·licità al capítol la retribució de la part del treball contractat que ja havia lliurat i, el dia 15 de juliol del mateix any, li foren abonades 23 lliures i 3 sous a compte «de los modellos té fets y entregats al senyor Joan Matons per la urna de sant Bernat»⁶³. Potser perquè la feina encara no era totalment enllestida, quedaren pendants

de pagament 2 lliures i 16 sous, quantitat que l'escultor rebé el 30 d'octubre següent «a cumpliment dels treballs dels modellos»⁶⁴. La suma de les dues quantitats esmentades i de les que havia cobrat els anys 1722 i 1723 —125 lliures i 19 sous— és inferior en 29 lliures i 1 sou al preu pactat en el contracte, segurament perquè els models dels quatre àngels que els canonges decidiren eliminar del projecte no s'arribaren a construir.

La negativa sistemàtica del capítol a tenir en compte els suggeriments de Joan Matons no constituí cap obstacle perquè, en el transcurs dels anys 1725 i 1726, els canonges trametessin a l'argenter diverses quantitats de plata⁶⁵. No obstant això, en un moment en el qual l'acabament de l'urna es veia ja proper, el risc que la disparitat de posicions sobre la composició del coronament derivés en un enfrontament de conseqüències imprevisibles sembla que induí els eclesiàstics a renovar la confiança que uns quants mesos abans el canonge Senmartí havia dipositat en la capacitat medidora de Pere Costa. Tot fa pensar que el capítol demanà a l'escultor que, amb l'aval del prestigi que últimament havia assolit en els

Figura 6.
El dimoni abandona l'ànima d'un posseït foragit per sant Bernat Calbó. Relleu de la cara frontal de l'urna, a la dreta del relleu central, obrat segons un model de Pere Costa. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

Figura 7.
Sant Bernat Calbó amaina un temporal per salvar uns mariners. Relleu de la cara lateral dreta de l'urna, obrat segons un model de Pere Costa. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

ambients artístics barcelonins, tractés de reconduir l'actuació de l'argenter cap a posicions més flexibles. La labor arbitral que s'esperava que Pere Costa exercís la confirma un escrit que Joan Matons dirigí al canonge Antoni Mas el 15 de maig de 1726, quan sembla que Joan Pau Senmartí havia quedat relegat a un segon terme respecte a la gestió de la construcció de l'urna⁶⁶.

La finalitat de l'escrit era contestar una carta del canonge en la qual aquest plantejava a l'argenter diverses qüestions relatives als treballs en curs i, molt particularment, li reiterava la decisió del capítol de no admetre que construís les hídries per coronar l'obra. D'antuvi, Joan Matons s'excusà de no donar resposta a les qüestions generals, tot argumentant que considerava més adequat fer-ho després d'haver parlat amb Pere Costa, que aquells dies era absent de Barcelona. Dit això, es mostrà sorprès pel fet que se li negués novament el permís per integrar les hídries al conjunt, oposició que creia superada. Repetí les raons exposades les vegades anteriors a favor de la construcció de les quatre gerres i les reforçà tot dient que era tanta la seguretat que tenia d'aconseguir l'aprovació del capítol, que ja ha-

via fet «no sols el modello de ditas hídrias sinó també algunas pessas de ellas en plata». En arribar en aquest punt, es considerà obligat a explicar que si no havia demanat el model de les esmentades hídries a Pere Costa era perquè, com ja havia dit, aquest no es trobava a Barcelona⁶⁷. L'aclariment pot ser un indicatiu de l'acceptació del control que l'escultor suposadament exercia sobre el projecte o, ben al contrari, una manera d'emascarar una decisió adoptada unilateralment per l'argenter per tal de salvaguardar la seva llibertat creativa. Com no podia ser altrament, Joan Matons acabà la missiva amb l'expressió de la seva irrevocable voluntat de coronar l'urna de la manera que ell creia apropiada.

La contumàcia de Joan Matons indignà el capítol, que, en una reunió celebrada abans d'acabar el mes de maig de l'esmentat any 1726, decidí fer-li arribar, per enèsima vegada, la prohibició expressa de fer les hídries o qualsevol altre coronament⁶⁸. Pocs dies després, els canonges vigatans saberen que l'argenter seguia endavant amb la seva idea no obstant la rotunditat de l'ordre que li havien donat i, com a darrera mesura per fer-se obeir, l'amenaçaren amb incoar «un plet

Figura 8.
Detall de l'hídria i de la cartel·la situades a l'angle dret de la cara frontal de l'urna. El model de l'hídria és d'un escultor barceloní no identificat; el de la cartel·la i del cap de serafí són de Pere Costa. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

semblant al de Mallorca» i retirar-li «tota la plata y pessas de dita urna»⁶⁹. La reacció de Joan Matons no es féu esperar i, el dia 30 de juny, dirigí una extensíssima carta al canonge Antoni Mas en la qual defensà, de forma més violenta que mai, les seves conviccions i al·ludí explícitament al dret a no renunciar-hi que considerava que legítimament l'assistia⁷⁰.

Com havia fet a l'escrit anterior, l'argenter començà disculpant-se amb la retòrica habitual de no poder disposar encara de l'opinió de Pere Costa, atès que l'escultor seguia absent de Barcelona. Tanmateix, tot seguit, adoptà un to més contundent per queixar-se de la prepotència mostrada pel capítol en variar les condicions del contracte sense haver-li demanat l'aprovació i per lamentar que, malgrat que tenia la raó de part seva, en el cas que el conflicte passés als tribunals, sens dubte se'l prejutjaria culpable, principalment per influència del curs que seguia el plet que l'enfrontava des de feia anys amb el capítol de Palma de Mallorca. Més endavant, accentuà el dramatisme present a tot l'escrit en exposar que, sense menystenir la transcendència de les qüestions formals, allò que veritablement

el preocupava era el descrèdit professional que sofriria «al tràurer la obra al públic», atès que se'l consideraria responsable de l'absència d'un coronament proporcionat al conjunt de l'urna. Finalment, adduí raons pràctiques per transigir amb l'alteració que el capítol havia fet unilateralment dels pactes consignats en el contracte, però es refermà en la conveniència de construir les hídries, cosa que, d'altra banda, assegurà que no suposaria un increment significatiu del cost.

L'obsessiva insistència de l'argenter, l'apel·lació d'aquest a irregularitats legals o, més probablement, l'aparició de motivacions que, ara per ara, desconexem induïren el capítol a canviar radicalment d'opinió i acceptar que es realitzés el controvertit coronament de l'urna amb les quatre hídries que proposava Joan Matons (figura 8). A la reunió celebrada el 6 de juliol de 1726, els canonges acordaren comunicar a l'artífex que li permetien construir les esmentades hídries amb l'única condició de no emprar més de 70 unces de plata per a totes quatre⁷¹. El dia 20 del mateix mes, Joan Matons agrai als eclesiàstics la resolució, si bé no es privà de deplorar la manca de coordinació que hi havia hagut entre els responsables de l'obra i els problemes derivats de la comunicació epistolar que sovint s'havien presentat, a les quals coses atribuï, amb aire victimista, el mal concepte que intuïa que el capítol s'havia format de la seva persona. Abans d'acomiar-se, aprofità la recuperada receptivitat dels canonges per demanar-los una nova tramesa de plata i es comprometé, en el cas que la petició fos atesa, a fer tot el possible per deixar enllestida l'urna el Nadal següent⁷².

Malgrat que el capítol féu arribar a Joan Matons la plata necessària per treballar a bon ritme i li lliurà una suma considerable de diners en retribució de la seva feina⁷³, encara hauria de passar més d'un any abans que l'argenter deixés ultimada l'urna. Tot i el retard, la imminència de la data d'acabament de l'obra aconsellà emprendre la reparació de l'estructura de fusta construïda els anys 1701 i 1702 per l'escultor Josep Font, sobre la qual Joan Matons hauria de muntar les peces de plata. Els treballs s'encarregaren a Pere Costa, que, el mes de setembre de 1727, presentà al capítol una nota autògrafa on relacionà la feina que durant prop de dues setmanes havia fet amb l'ajut d'un manyà barceloní i detallà el material que tots dos hi havien emprat. L'import de la nota, encapçalada pel títol «Compta del adop de la caixa de sant Bernat Calvó», era de 14 lliures i 8 sous, que l'escultor cobrà el dia 14 de l'esmentat mes i any⁷⁴.

A mitjan mes de gener de l'any 1728, Joan Matons signà una àpoca de 75 lliures davant del notari barceloní habitual, quantitat que li fou abonada pel capítol perquè l'apliqués bé al cost

de la mà d'obra, bé a la compra d'una darrera partida de plata, si ho considerava necessari⁷⁵. Després de rebre aquest pagament —l'últim destinat pels canonges a la construcció de l'urna que ha estat possible documentar—, l'argenter encara tardà uns quants mesos a deixar la feina totalment enllestida. Tanmateix, abans que l'urna pogués ser lliurada al capítol, calia conèixer el pes total de les peces que l'integraven i obtenir el dictamen d'artífexs experts en el treball de la plata sobre l'adequació de l'obra a les condicions pactades en el contracte. Totes aquestes actuacions estigueren gestionades pel canonge Antoni Mas, que, el mes de setembre del mateix any 1728, probablement ja es trobava a Barcelona, tant per ocupar-se dels últims detalls relatius al projecte i assegurar-se que el transport de l'urna a Vic es fes amb seguretat, com per començar a aclarir els comptes amb Joan Matons⁷⁶.

La comesa de pesar les peces de plata de l'urna correspongué a l'argenter del gremi barceloní Josep Tramulles, qui actuà en qualitat d'adjunt de l'oficial de contrast de la ciutat. Segons el certificat que estengué l'esmentat argenter el primer dia d'octubre de l'any 1728, el pes total de les peces era de 1.825 unces i 9 argents, distribuïdes de la manera següent: 182 unces i 12 argents emprades en les «sinch històrias en planxa de alt relleu de plata fina»; 247 unces i 15 argents emprades en les «quatre cartelas ab los cartotxos y serafins sens alas», també de plata fina, i 1.394 unces i 14 argents destinades a la resta de peces, aquestes últimes de plata d'una llei inferior a la de la plata fina⁷⁷. Per facilitar els càlculs posteriors, el pes total donat per Josep Tramulles s'incrementà en 62 unces i 4 argents, quantitat obtinguda de calcular l'augment que experimentaria el pes de la plata fina si aquesta es convertís en plata de la llei inferior. Feta la unificació teòrica de les dues qualitats de plata, es convingué que es consideraria que el pes de l'urna era de 1.887 unces i 13 argents de plata de la llei més baixa⁷⁸.

La visura de l'obra la realitzaren els argenters barcelonins Pere Joan Sampere i Josep Domènech, els quals, el dia 16 del mateix mes d'octubre, emeteren un informe del tot favorable al treball de Joan Matons. Pel que fa a la correspondència entre el resultat final i la traça, certificaren que, si en alguna cosa s'havia apartat Joan Matons del dibuix, havia estat per millorar-lo, de tal manera que havia tingut «la mitat més de treball en dita urna de plata que no ensenya lo dibuix». Quant al pes de les peces, consideraren que no solament era l'apropiat a la funció de cadascuna, sinó que «a pesar todas las pessas de dita urna de plata algunas sentas unzas més, no seria excessiu lo pes respecta de la magnitud y grandesa de la obra». Finalment, confirmaren l'ús de plata fina en els relleus historiat i a les cartel·les i de plata de qua-

litat inferior a la resta de peces, tal com constava al certificat de contrast⁷⁹.

Desconeixem quin dia fou l'escollit per transportar l'urna a Vic, però sens dubte no seria gaire després que Pere Joan Sampere i Josep Domènech endeguessin la visura, probablement perquè els canonges volien que els fidels poguessin admirar el resultat de tants anys de feina i de tants maldecaps durant la festivitat de sant Bernat Calbó, que se celebrava —llavors com ara— a les darreries d'octubre. Sembla que el dia 22 d'aquest mes l'urna ja es trobava a la capella catedralícia dedicada al sant bisbe, en el mateix lloc on, en els últims anys, hi havia hagut el sepulcre gòtic, i el dia següent es procedí a traslladar-hi les despulles del sant, protegides per la caixa de noguera on s'havien dipositat a la fi del segle XVII⁸⁰. La cerimònia estigué revestida de la solemnitat que requeria «una urna tan magnífica com la que se ha fet fer» i gaudí de la presència del bisbe Ramon de Marimon⁸¹.

Reclamació del capítol a Joan Matons i reconeixement del deute per Joan Baptista Matons (1728-1743)

Acabades les celebracions organitzades pel capítol amb motiu de l'arribada de l'urna a Vic, Joan Matons, que s'havia traslladat a la ciutat probablement per supervisar la instal·lació de l'obra, redactà un escrit en el qual relacionà, d'una banda, el pes de la plata que havia rebut i el de la plata que havia emprat, i, de l'altra, el valor del treball que havia realitzat i els diners que havia rebut a compte. En aquest escrit, datat el dia 25 d'octubre, l'argenter reconegué que devia 565 lliures, 1 sou i 1 diner al capítol, quantitat derivada principalment del cost de 577 unces i 10 argents i mig de plata que li havien estat trameses i no havia fet servir⁸². El dia següent, els canonges encarregats del seguiment dels comptes redactaren un altre escrit, en què, en línies generals, donaren per bones les xifres presentades per Joan Matons, però s'abstingueren de referir-se al valor assignat per l'argenter a la plata que havia rebut i no havia necessitat⁸³, la qual, sens dubte, consideraren que havia infravalorat. Per un document estès en una data posterior, sabem que, en valorar correctament aquesta plata, l'import del deute reconegut per Joan Matons s'elevà a 816 lliures i 3 sous⁸⁴.

Cal dir que, a diferència de la mala acceptació que havien tingut a Palma els canelobres fabricats per l'argenter anys enrere per ordre del capítol mallorquí, l'urna de sant Bernat Calbó despertà una veritable admiració entre els canon-

ges vigatans, els quals, el 31 d'octubre del mateix any 1728, acordaren donar una gratificació de 280 lliures a Joan Matons, tot i que, contractualment, havia quedat exclosa qualsevol remuneració extraordinària⁸⁵. En els dies successius, l'argenter tractà d'obtenir la condonació total del deute, però només aconseguí una bonificació de 450 lliures que, en circumstàncies normals, se li abonarien transcorreguts dos anys⁸⁶. L'import de la bonificació i les condicions a què estava sotmesa es formalitzaren davant d'un notari vigatà el 12 de novembre, el mateix dia que Joan Matons reconegué davant del mateix notari que devia al capítol les 816 lliures i els 3 sous esmentats al paràgraf anterior⁸⁷. L'artífex prometé regularitzar la situació en el termini de dos anys i, a petició dels canonges, presentà com a aval el seu fill i hereu Joan Baptista Matons, argenter com ell. Es pot observar que, de l'import del deute, no se'n deduí la gratificació de 280 lliures que el capítol li havia concedit poc abans, potser perquè es considerà inclosa en la bonificació superior de 450 lliures.

El saldo negatiu derivat de la construcció de l'urna de sant Bernat Calbó no féu sinó incrementar els problemes econòmics que, en aquell temps, aclaparaven Joan Matons i el sumien en una situació que, sens dubte, s'agreuja dia rere dia. Entre les diverses contrarietats que l'argenter hagué d'afrontar, val la pena destacar, per la transcendència de l'afer, la sentència dictada per un magistrat de la cúria del corregidor de Barcelona el 19 de febrer de 1728 que el condemnava a pagar 568 lliures i 6 sous a la comunitat de preveres de la parròquia de Santa Maria del Pi, en concepte de pensions endarrerides d'un censal de 3.000 lliures creat anys enrere⁸⁸. Menys perjudicial per a les finances de l'argenter fou la concòrdia que el 18 de febrer de 1730 aconseguí signar amb el capítol de la seu de Palma de Mallorca, per tal de posar fi al plet que els havia enfrontat durant anys, si bé es veié obligat a destinar una bona part de la quantitat que cobrà a satisfer deutes contrets amb anterioritat⁸⁹. Un altre contratemps que contribuï a minvar la capacitat econòmica de l'artífex fou la sentència dictada també per un magistrat de la cúria del corregidor el 29 de novembre de 1731, que l'obligava a pagar 364 lliures a la seva cunyada Teresa Fornaguera per extingir un deute contret l'any 1717⁹⁰.

Atès el precari estat en què es trobaven les finances de Joan Matons, no és estrany que passés el temps sense que l'argenter fes cap pagament a compte de la quantitat que havia reconegut que devia al capítol de Vic. Tampoc és estrany que Joan Baptista Matons, sabedor que el seu pare era al caire de la ruïna, es negués a signar el document notarial en el qual aquell l'havia presentat

com a aval. Davant l'actitud evasiva mantinguda per tots dos artífexs en el transcurs de més de dos anys, els canonges passaren de les gestions amistoses a l'amenaça de tramitar la reclamació del deute per la via judicial⁹¹. Joan Matons, per tal d'evitar un litigi que no tenia possibilitats de guanyar, dirigí un escrit al canonge Antoni Mas, on li suplicava que intercedís per ell davant del capítol, amb la finalitat d'obtenir una nova bonificació mitjançant un arbitratge que hauria de posar de manifest que el valor del treball realitzat era superior al que se li havia atribuït⁹². La petició no sembla que fos atesa pels eclesiàstics i, en persistir l'argenter a no abonar cap quantitat, el 24 de gener de 1732, el procurador del capítol acudí a la cúria del corregidor i demanà que aquell fos condemnat a satisfer 536 lliures i 3 sous als seus principals, import obtingut de restar de les 816 lliures i 3 sous del deute inicial les 280 lliures de la primera gratificació, sense tenir en compte la bonificació posterior de 450 lliures⁹³. La sentència, com era previsible, fou favorable al capítol i Joan Matons fou condemnat a pagar les esmentades 536 lliures i 3 sous més 15 lliures i 4 diners per les costes del procés.

Joan Baptista Matons, a fi d'evitar l'execució de la sentència contra el seu pare i potser pressionat pels canonges vigatans⁹⁴, el 3 de març del mateix any 1732, signà a Barcelona un document notarial en el qual assumí com a propi el deute patern, si bé la quantitat que totes dues parts pactaren fou sensiblement inferior a l'assenyalada pel magistrat de la cúria⁹⁵. Segons el document que ens ocupa, Joan Baptista Matons hauria d'abonar als canonges 381 lliures i 3 sous, import obtingut de restar de les 816 lliures i 3 sous del deute inicial la bonificació de 450 lliures —no, en canvi, la gratificació de 280 lliures— i de sumar-hi 15 lliures de costes processals. L'argenter s'obligà a satisfer les mencionades 381 lliures i 3 sous en sis terminis anuals de 63 lliures, 10 sous i 6 diners, que prometé començar a fer efectius el dia 3 de març de l'any següent. El primer termini el liquidà el 20 de novembre de 1733⁹⁶, amb un retard que, tot i ser notable, fou àmpliament superat pel dels pocs pagaments que el seguien.

En aquesta època, Joan Matons vivia —sembla que en un estat d'extrema pobresa— a la casa que Joan Baptista Matons tenia al carrer de l'Argenteria, on li arribà la mort a mitjan any 1735. En el seu testament, estès el 15 de juny d'aquell any i publicat una setmana després⁹⁷, el ja ancià argenter nomenà hereu universal l'esmentat Joan Baptista Matons⁹⁸, però aquest renuncià a l'herència, atès que els deutes que havia acumulat el seu pare superaven amb escreix els crèdits. Confirma la pobresa de Joan Matons el fet que, a l'inventari *post mortem* dels seus béns, redac-

tat el 12 de juliol del mateix any 1735 a petició dels procuradors generals d'herències de la comunitat de preveres de Santa Maria del Pi, només hi figurí un reduïdíssim nombre d'objectes dels quals la comunitat prengué possessió per raó del censal de 3.000 lliures i de les pensions que l'argenter els devia⁹⁹. Després de la mort de Joan Matons, el seu fill, malgrat que no havia tret cap benefici de l'herència i que estava en una situació econòmica que probablement no era gaire pròspera, seguí obligat a abonar als canonges vigatans els terminis del deute patern que havia assumit tres anys enrere.

Tanmateix, els pagaments de l'argenter cada vegada arribaren més espaiats al capítol i, mentre duraren, mai tornaren a ser per la totalitat de la quantitat vençuda. El dia 13 de gener de 1736, Joan Baptista Matons abonà 49 lliures a compte del segon termini, del qual no féu efectives les restants 14 lliures, 10 sous i 6 diners fins al 16 de setembre de 1739¹⁰⁰. Aquest termini quedà liquidat amb cinc anys de retard respecte a la data prevista i el tercer el començà a liquidar amb nou anys d'endarreriment, atès que les 31 lliures, 15 sous i 3 diners corresponents a la primera meitat les reberen els canonges el 24 de setembre de 1743¹⁰¹. La mort sorprengué Joan Baptista Matons el mes de maig de l'any 1755¹⁰², sense que consti que hagués fet efectiva cap altra quantitat, i no sembla que en els anys posteriors ningú s'ocupés de saldar el deute, com es pot deduir de la preocupació expressada pel capítol sobre el particular l'any 1773¹⁰³.

Models de Salvador Gurri i Nicolau Traver per a l'acabament de l'urna (1806-1819)

No feia encara un any que l'urna de plata havia sortit de l'obra de Joan Matons i havia quedat instal·lada a la capella catedralícia dedicada a sant Bernat Calbó quan alguns canonges plantejaren al capítol fer un «mitg cos de fusta plateat» del sant bisbe per tal de coronar el conjunt. Aquest «mig cos» o bust de fusta hauria ocupat el lloc que, en el projecte inicial de Joan Matons, era destinat a una imatge semblant —però de plata—, de la qual, en reprendre els treballs l'any 1720, després d'una llarga aturada, es decidí ajornar-ne la construcció. La proposta, presentada el 28 de juny de 1729, no aconseguí despertar l'interès dels eclesiàstics i el capítol resolgué que «a no aver-se principiàt, se suspenga [l'obra] per esta ocasió»¹⁰⁴. Durant la resta del segle XVIII, l'urna fou sotmesa a diferents operacions de manteniment i neteja, com també a alguns treballs de diversa entitat encaminats a garantir tant la bona conservació del moble com del cos del

sant¹⁰⁵, però no fou fins als primers anys de segle XIX —quan la capella quedà plenament integrada a la catedral de nova construcció— que es féu avinent que calia tenir una cura especial del sepulcre i del seu entorn.

Entre les moltes iniciatives que els canonges prengueren l'any 1803 per tal d'arranjar el temple, en destaca, pel que es refereix a l'objecte del present estudi, la de fer una «contra urna de sant Bernat» i «un mitg cos [de plata] de dit sant», projecte que fou aprovat en el capítol celebrat el 13 de maig del mateix any 1803¹⁰⁶. No disposem d'informació contrastada sobre l'evolució de l'obra de la «contra urna»¹⁰⁷, però, en canvi, sabem que no passà gaire temps abans que els canonges es posessin en contacte amb l'argenter barceloní Joan Àngeli per encarregar-li l'esmentat «mig cos» o bust de plata del sant bisbe¹⁰⁸. El mateix argenter es responsabilitzà d'obtenir el model de fusta d'alzina que hauria d'emprar per treballar el bust, la construcció del qual confià a l'escultor Salvador Gurri, un dels artistes que, en aquella època, gaudia de més prestigi a Barcelona¹⁰⁹. És molt probable que el capítol vigatà i Joan Àngeli consignessin en un document les condicions que haurien de regular l'execució del treball, però, ara per ara, no ha estat possible localitzar aquest hipotètic escrit. En canvi, consta documentalment la data i l'import dels dos primers pagaments que els canonges efectuaren a Joan Àngeli: el 29 de setembre de 1806 abonaren a l'argenter 600 lliures, i el 18 de desembre de 1807, 300 lliures¹¹⁰. També consta documentalment que, el 6 de novembre de 1806, l'argenter destinà 60 lliures de la primera de les quantitats mencionades a satisfer a Salvador Gurri el cost del model¹¹¹.

La invasió napoleònica interrompé temporalment la construcció del bust i, fins que les tropes franceses no s'allunyaren definitivament de Vic, el capítol no tornà a ocupar-se del treball que Joan Àngeli havia deixat en suspens. Recuperada la normalitat, el mes de juny de 1814, els canonges reprengueren el contacte amb l'argenter i sembla que li demanaren que els oferís alguna alternativa a la proposta feta per Salvador Gurri¹¹². En el capítol que se celebrà el 23 d'agost, la comissió que tenia cura de l'obra presentà dos models, un dels quals probablement era l'ideat per l'esmentat Salvador Gurri i tot fa pensar que l'altre l'havia encarregat l'argenter a l'escultor Nicolau Traver¹¹³. Ignorem quin dels dos models fou l'elegit, si bé consta que, en el preferit inicialment pels canonges, el sant era representat «vestit ab capa pluvial y portant mitra y bàculo». La decisió, tanmateix, fou revocada tres mesos després i es resolgué que, malgrat l'acord anterior, el bust es fes «segons el segon modelo, que representa al sant pujant a la Glòria»¹¹⁴. Si interpretem que, en dir «segon modelo», els canonges es referien al construït en

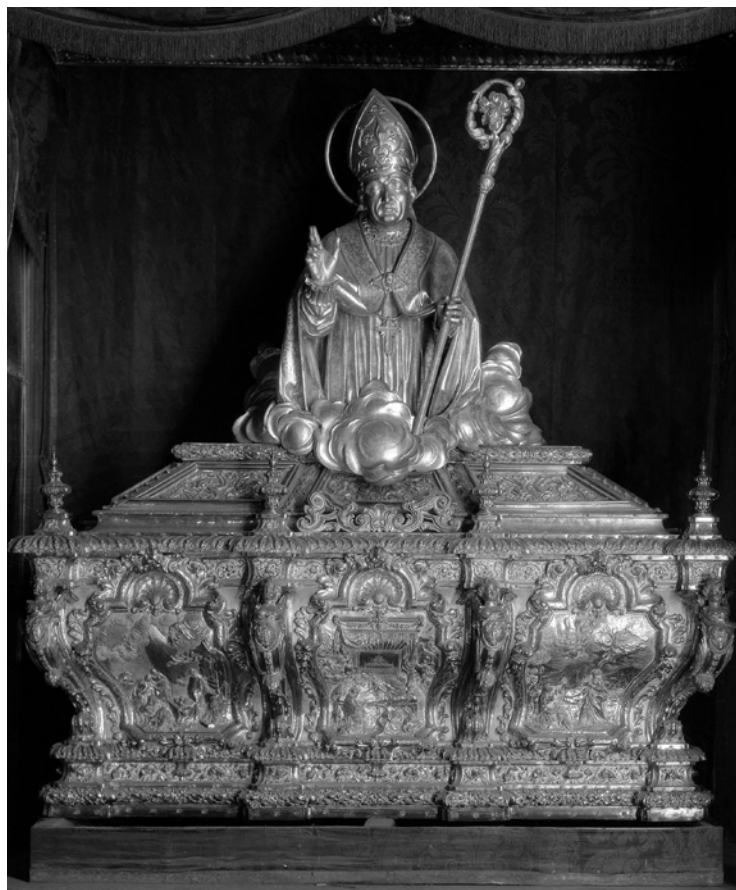

Figura 9.
Visió frontal del conjunt format per l'urna i el bust o «mig cos» de fusta de sant Bernat Calbó tal com es podia veure l'any 1931. Fotografia: Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas, Barcelona.

segon lloc, s'ha d'inferir que el model escollit fou l'original de Nicolau Traver, escultor que, fos quin fos el resultat de l'elecció, el 18 d'agost de 1815 cobrà de Joan Àngeli la quantitat de 57 lliures, 17 sous i 6 diners pel seu treball¹¹⁵.

Les notícies sobre la construcció del bust que fins ara ha estat possible aplegar no ens permeten conèixer amb detall l'actuació de Joan Àngeli, però ofereixen prou indicis per pensar que l'argenter mantingué una relació amb el capítol que, sense arribar a ser tan tensa com la protagonitzada per Joan Matons gairebé un segle abans, no estigué exempta de malentesos. El descontentament dels canonges es posà obertament de manifest en el capítol celebrat el 14 d'agost de 1817, en el qual s'encarregà a un canonge que es disposava a desplaçar-se a Barcelona que es reunís amb Joan Àngeli i el comminés a lliurar-los «o bé el cos de sant Bernat o el diner que per aqueixa obra té rebut»¹¹⁶. Passaren unes quantes setmanes i, encara que l'argenter pogué evitar que li fos retirada la feina i tal vegada aconseguí tranquil·litzar els eclesiàstics, aquests —valent-se de l'argenter vigatà Nicolau

Coma— li demanaren «una explicació clara de sa pretensió per acabar lo busto de sant Bernat, acompanyant el dissenyo, expressant el grandor y pes de la plata que deu tenir y las quantitats de diner que per aqueix objecte te ja rebudas»¹¹⁷.

Els arguments que exposà Joan Àngeli i la informació que aportà probablement resultaren satisfactoris per als canonges i cal pensar que facilitaren la represa immediata de la feina, atès que la construcció del bust no tornà a ser objecte de debat en cap capítol fins ben entrat l'any 1819, quan ja es veia propera la conclusió de l'obra¹¹⁸. Val a dir que bona part de la millora de la relació de l'argenter amb el capítol sembla que s'ha d'atribuir a la participació d'Antoni Ortells a les negociacions que mantingueren totes dues parts. Antoni Ortells, oncle de Joan Àngeli i argenter com ell¹¹⁹, no solament tingué l'habilitat de fer possible que la construcció del bust del sant bisbe avancés sense que sorgissin nous incidents, sinó que, quan el seu nebot gairebé havia ultimat l'obra, aconseguí que els canonges li encarreguessin la construcció de vuit bordons¹²⁰. Els preparatius per traslladar tant el bust com els bordons de Barcelona a Vic començaren el primer dia d'octubre del mateix any 1819, i dues setmanes després ja s'havien concretat les últimes mesures per tal que les peces arribessin a la seva destinació sense sofrir cap contratemps¹²¹.

El transport el realitzà, poc abans del dia 20, un traginer vigatà que no només portà el bust de plata i els bordons fins a la ciutat, sinó també un dels dos models de fusta d'alzina que els escultors havien tallat anys enrere¹²². Entre els integrants de l'expedició, es trobaven Joan Àngeli i un fadrí del seu taller, als quals el capítol havia demanat que s'instal·lessin uns quants dies a Vic, per tal de garantir que el muntatge dels components de l'obra es fes correctament¹²³. No ha arribat fins als nostres dies cap descripció del bust, si bé les partides incloses en una nota que l'argenter presentà en forma de compte corrent al capítol el dia 20 del mateix mes d'octubre ens proporcionen informació sobre algunes de les característiques de la imatge¹²⁴. Gràcies a aquest document, sabem que la cara i les mans del sant havien estat encarnades, tractament que rebia la majoria d'imatges de plata en aquella època; també sabem que part de la vestimenta i la mitra del bisbe eren profusament gravades i que el pectoral que portava tenia ametistes encastades. Finalment, consta que, en una tarja situada a la part inferior de la imatge, hi havia l'escut d'armes de sant Bernat Calbó i que, en un lloc indeterminat, s'hi podia veure l'any de construcció del bust.

A l'esmentada nota o compte corrent, Joan Àngeli relacionà, al «Deure», les diverses despeses que havia fet per compte del capítol des de l'any 1806, les quals sumaven un total de 4.677 lliures, 13 sous i 6 diners, import format pel cost del bust del sant, dels bordons i de les caixes emprades per enviar totes les peces a Vic. A l'«Haver», hi relacionà les quantitats que havia rebut dels canonges, que sumaven 1.988 lliures i 5 sous, i incloïen les 900 lliures que, com ja hem indicat, cobrà al començament de l'obra. La diferència de 2.709 lliures, 8 sous i 6 diners a favor de Joan Àngeli la cobrà aquest mitjançant una lletra de canvi que Antoni Ortells, per compte del seu nebot, girà el dia 20 de novembre contra el canonge Valentí Torres i Amat, comissionat pel capítol per liquidar el compte¹²⁵. Un mes després, Joan Àngeli rebé una gratificació de 60 lliures que el capítol li concedí en reconeixement de la qualitat del treball que havia realitzat¹²⁶.

L'urna durant els segles XIX i XX

El triomf del constitucionalisme que trasbalsà la política espanyola tot just uns quants mesos després que el bust de plata de sant Bernat Calbó fos col·locat sobre l'urna alterà dramàticament l'activitat dels eclesiàstics vigatans. L'any 1822, l'exèrcit liberal ocupà i saquejà la catedral i, si bé se'n pogué salvar l'urna i el túmul del sant bisbe, el bust que coronava el conjunt desaparegué juntament amb altres objectes de valor. Una vegada restaurat l'absolutisme l'any 1823 i restablert el control del capítol sobre el temple, els canonges situaren un bust de fusta platejada del sant en el lloc que, a penes durant tres anys, havia ocupat el bust de plata¹²⁷. La resta del segle XIX i les primeres dècades del segle passat, el conjunt format per l'urna i el bust sembla que no experimentà cap alteració notable (figura 9), tret que, en una data indeterminada, se'l tancà dins d'una gran escaparata amb parets de vidre que l'aïllà de l'entorn fins l'any 1939¹²⁸.

No ha estat possible localitzar cap notícia relativa a la procedència del bust de fusta que acabem d'esmentar, el qual, sortosament, ha arribat fins als nostres dies i es conserva —encara que mutilat— a la sagristia de la catedral (figura 10). Tot i la manca de suport documental, no sembla gaire arriscat identificar aquest bust amb el model d'escultura que emprà Joan Àngeli per construir l'obra definitiva i que, com hem indicat, el mes d'octubre de 1819, el traguin traslladà de Barcelona a Vic juntament amb el bust de plata. Els núvols situats a la part inferior de la imatge

Figura 10.
Bust o «mig cos» de fusta de sant Bernat Calbó tal com es conserva actualment a la sagristia de la catedral. Fotografia de l'autor.

contribueixen a donar versemblança a la hipòtesi, atès que es poden vincular a la preferència expressada pels canonges en un capítol celebrat l'any 1814 per la representació del sant «pujant a la Glòria», com també hem indicat. L'aprofitament del model de fusta —sortit més probablement del taller de Nicolau Traver que del de Salvador Gurri— hauria proporcionat als eclesiàstics la possibilitat de substituir, en un breu termini de temps i amb una inversió limitada, la imatge de plata que els havia estat sostreta.

El 21 de juliol de 1936, les flames reduïren a runes la imponent estructura arquitectònica de la catedral i destruïren bona part de les obres artístiques que allotjava. L'urna de plata de sant Bernat Calbó, que només sofrí desperfectes de poca importància, fou restaurada pel joier i argenter barceloní Ramon Sunyer després de 1939 i retornà a la capella dedicada al sant bisbe —desproveïda del bust de fusta que l'havia coronat en els darrers temps— quan, l'any 1945, s'inaugurà la catedral restaurada¹²⁹. Posteriorment, ha estat objecte d'algunes intervencions orientades a mantenir-la en perfecte estat de conservació.

1. Joseph GUDIOL Y CUNILL (1902), *Nocions de arqueologia sagrada catalana*, Vich, Imp. de la Viuda de R. Anglada, p. 585.
2. E[duard] JUNYENT (1973), «L'escultor vigatà Pere Costa», a: *Vich*, Ajuntament de Vic, 5 de juliol, i Eduard JUNYENT (1976), *La ciutat de Vic i la seva història*, Barcelona, Documents de Cultura Curial, p. 267.
3. Alba ERRA ZUBIRI (1994), «L'urna de Sant Bernat Calbó (1700-1728)», *Butlletí del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, núm. 2, p. 63-71. Aquest article és un resum de: *L'argenter Joan Matons i l'urna de Sant Bernat Calbó (1700-1728)*, tesi de llicenciatura realitzada per M. Alba Erra i Zubiri i dirigida per la doctora Núria de Dalmases, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1990.
4. Carles DORICO I ALUJAS (2007), «Col·laboració entre escultors i argenteres en l'orfebreria catalana de l'època del barroc», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, núm. xxv, p. 311-349.
5. Diverses notícies citades al present article han estat localitzades a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic (ABEV) per Elisenda Asturiol i Isidre Fernández, als quals agraïxo sincerament que me les hagin comunicat.
6. Vegeu la nota 1.
7. Josep Gudiol i Eduard Junyent no només tractaren de l'urna dedicada a sant Bernat Calbó a les obres citades a les notes 1 i 2. Tanmateix, l'atribució de l'autoria dels models és menys precisa en altres publicacions: Joseph GUDIOL (1912), *Lo sepulcre de Sant Bernat Calvó, bisbe de Vich*, Barcelona, Estampa de Francisco X. Altés; extret del segon volum de les *Memòries del Primer Congrés de Historia de la Corona d'Aragó*, p. 8, i Eduardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto a San Bernardo Calvó*, Barcelona, Imp. de la Editorial Librería Religiosa, p. 25-26. El segon autor també s'ocupà de l'urna, sense esmentar-ne els models, a: Eduardo JUNYENT (1944), *La catedral de Vich y la decoración de Sert*, Vic, Tip. Balmesiana, no paginat.
8. J. F. RÁFOLS (1951), *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña*, Barcelona, Editorial Millá, vol. 1, p. 295 (Pere Costa), i ÍDEM (1953), *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña*, Barcelona, Editorial Millá, vol. II, p. 471 (Joan Roig).
9. Cèsar MARTINELL (1961), *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*, vol. II, *El barroc salomònic (1671-1730)*, Barcelona, Alpha, Monumenta Cataloniae, núm. XI, p. 120, i Cèsar MARTINELL (1963), *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*, vol. III, *Barroc acadèmic (1731-1810)*, Barcelona, Alpha, Monumenta Cataloniae, núm. XII, p. 125.
10. *L'art català*, núm. II, dirigit per Joaquim FOLCH I TORRES, amb la col·laboració de Cèsar MARTINELL et al. (1958), Barcelona, Aymà Editora, p. 66-67.
11. Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent de Sant Bernat Calvó de la Seu de Vich», *AUSA* (Vic), núm. 58-59, p. 25-33.
12. E[duard] JUNYENT (1973), «L'escultor vigatà...», op. cit.; Eduard JUNYENT (1976), *La ciutat de Vic...*, op. cit., p. 267, i Agustí DURAN I SANPERE (1975), «L'argenter Joan Matons», a: *Barcelona i la seva història*, vol. III, *L'art i la cultura*, Barcelona, Documents de Cultura Curial, p. 398-402. L'article d'Agustí Duran i Sanpere probablement es publicà molt després d'haver estat escrit, atès que, al pròleg del primer volum de la col·lecció, l'autor hi explica que l'obra és una compilació de diversos treballs apareguts entre 1917 i 1970. Pel que fa a la informació continguda específicament a l'article dedicat a Joan Matons, indica que, en bona part, li fou comunicada pel doctor Eduard Junyent l'any 1944.
13. Núria de DALMASES (1979), *L'orfebreria*, Barcelona, Dopesa, p. 70; Joan-Ramon TRIADÓ (1984), *Història de l'art català*, vol. V, *L'època del Barroc*, s. XVII-XVIII, Barcelona, Edicions 62, p. 102-104; Núria de DALMASES i Daniel GIRALT MIRACLE (1985), *Argenteres i joiers de Catalunya*, Barcelona, Destino, p. 162, i Núria de DALMASES i Alba ERRA I ZUBIRI (1989), «Joan Matons, urna de Sant Bernat Calvó», a: *Millennium: Història i Art de l'Església Catalana*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, p. 542.
14. Xavier BARRAL I ALTET (1994), *Tresors artístics catalans*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Editorial 92, p. 218-219, i Joan DOMENGE I MESQUIDA (1995), «Una obra excepcional però controvertida: Els canelobres de l'argenter Joan Matons», a: *La Seu de Mallorca*, coordinació d'Aina PASCUAL, Palma de Mallorca, José J. de Olañeta Editor, p. 272-283.
15. Eduard JUNYENT (1995), *La Catedral de Vich*, Sabadell, AUSA, p. 92 (peu de foto).
16. Carles DORICO I ALUJAS (2009), «L'activitat del taller vigatà de l'escultor Pau Costa entre els anys 1692 i 1704», *AUSA* (Vic), núm. 164, p. 343-384.
17. Joan Matons nasqué a Vilanova de Cubelles, en una data que, segons es desprèn de les llistes presentades pel col·legi d'argenteres per al pagament del cadastre personal, es pot situar vers l'any 1665 (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, AHCB, Fons gremial, Cadastre personal). Es formà a Barcelona probablement al taller de Bonaventura Fornaguera, amb una filla del qual es casà el 29 de gener de 1690 (Arxiu Diocesà de Barcelona, ADB, Parròquies, Santa Maria del Mar, *Expedients matrimonials*, 1676, 1685, 1686 i 1690, expedient 15). Cal pensar que l'enllaç amb la filla d'un mestre li facilità l'ingrés al gremi, la qual cosa tingué lloc després d'haver aprovat l'examen de passantia el 2 de març del mateix any (Museu d'Història de Barcelona, MUHBA, *Llibre de passanties*, 1629-1752, dibuix 692). Es pot constatar que diversos autors que s'han ocupat de Joan Matons han citat la vila natal de l'argenter amb poca precisió. Val la pena aclarir que el topònim que figura als documents de l'època —Vilanova de Cubelles— és la denominació que, durant molt de temps, es donà al nucli de població que, en unir-se amb la Geltrú al segle XVI, formà el comú que avui coneixem com Vilanova i la Geltrú, municipi situat al sud de la província de Barcelona.
18. Carles DORICO I ALUJAS (2007), «Col·laboració entre escultors i argenteres...», op. cit.
19. La referència que es fa al text del contracte a «lo modello y traza» i a «la planta e idea» de l'urna permet suposar que l'argenter presentà un model tridimensional a escala reduïda i una representació sobre paper de la peça. Reforça aquesta hipòtesi el nou contracte que, com veurem més endavant, se signà l'any 1720 per actualitzar les condicions pactades vint anys abans (vegeu la nota 44). En aquest segon contracte, s'hi esmenta que, tal com es féu constar al primer, l'urna s'havia de treballar «segons modello, dibuix y planta ideada per dit Matons». No era estrany que, en contractar una obra de plata, l'argenter presentés al comitent un model a escala, a fi que aquest tingués una idea més aproximada de la peça que l'obtinguda únicament d'un dibuix. El constructor d'aquest model a escala sovint era el mateix escultor que, una vegada confirmat l'encàrrec, s'ocupava de fer els models que servien a l'argenter per fabricar els components de l'obra definitiva. Si en el cas de l'urna es

procedí així, l'escultor encarregat de fer el model a escala hauria estat Joan Roig, el qual hauria treballat sota l'estricta supervisió de Joan Matons, veritable autor del projecte. Un procés semblant al descrit i amb idèntics protagonistes es donà probablement en el cas de la construcció, entre el 1704 i el 1718, dels dos canelobres monumentals destinats a la catedral de Palma, si bé sembla que el model a escala reduïda es féu després d'haver-se signat el contracte (Joan DOMENGE I MESQUIDA (1995), «Una obra excepcional...», op. cit.).

20. Quan no s'indica res més, les referències documentals de les notícies donades en aquest paràgraf i a la resta de l'apartat es poden trobar a la tesi de llicenciatura i a l'article d'Alba Erra citats a la nota 3 i a l'article de Josep M. Madurell citat a la nota 11.

21. M. Alba Erra Zubiri (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 188-189 (doc. 10). Transcripció d'un escrit de Joan Matons, encapçalat pel títol «Concepte prudencial del que se judica costarà la urna [...]», en el qual l'argenter relaciona les despeses fetes des que s'iniciaren els treballs i les que previsiblement caldrà fer per portar-los a terme.

22. Josep Font, actiu a Barcelona durant les darreres dècades del segle XVII i les primeres del segle següent, morí a l'esmentada ciutat l'any 1720 (Arxiu Parroquial de Santa Maria del Pi, APSMP, *Llibre d'òbits, 1716-1725*, f. 82v.: 25 de novembre de 1720). Tingué tres fills, que, com ell, es dedicaren a l'escultura: Francisco (*sic*), Francesc i Jaume. La filiació dels tres germans consta als capítols matrimonials i a l'expedient matrimonial de Francisco (*sic*), tots dos documents datats el 10 de juliol de 1701 (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, AHPB, Josep Llauredor i de Satorre, *Manual, 1701*, 861/21, f. 309v.-314r., i APSMP, *Expedients matrimonials, 1701*, juliol). Francisco (*sic*) dirigí el taller familiar quan faltà el pare —cosa que potser ja feia els darrers anys de vida d'aquest—, motiu pel qual, tot i que els pagaments realitzats els anys 1701 i 1702 pel cost del model els rebé Josep Font, quan, prop de vint anys després, Joan Matons es referí a l'artífex que construí l'estructura a l'escrit citat a la nota anterior, l'identificà amb Francisco (*sic*), llavors el membre més actiu de la família. Cal assenyalar que Alba Erra, a la tesi i a l'article citats a la nota 3, en basar-se únicament en l'escrit de Joan Matons, atribuï la construcció del model a Francisco i situà la realització de la feina en una data propera al 1720. Altrament, a les publicacions de Joseph GUDIOL Y CUNILL (1902), *Nocions de arque-*

ología..., op. cit., p. 585, i d'Eduardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto...*, op. cit., p. 26, s'atribueix erròniament el nom de Joan a l'autor del model que ens ocupa.

23. ABEV, Arxiu Capitular de Vic (ACV), Comptes, Primera sèrie, 1700-1800 (ACV 16/5), full solt (els tres pagaments, de 2, 4 i 1 dobles, figuren en un únic full). Una referència al tercer pagament es troba també al *Llibre de entrada y exida del diner del calaix de la administració de la fàbrica de Sant Bernat Calbó, 1674-1815* (ACV 36/13), f. 80.

24. Vegeu el document 1 de l'apèndix documental. La transcripció d'aquest contracte es pot trobar a la tesi de llicenciatura de M. Alba Erra Zubiri (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 185 (doc. 8). Tanmateix, hem optat per repetir-la aquí, atès l'interès que té poder-la comparar amb el contingut dels contractes signats pel capítol amb Joan Costa el 4 de novembre de 1720 i amb Pere Costa el 13 de novembre de 1722, tots dos igualment referits a la construcció dels models de l'urna i transcrits també a l'apèndix documental.

25. La suposició que alguns models es construïren abans de la signatura del contracte és versemblant, d'una banda, a causa de l'avançada data de l'esmentat contracte i, de l'altra, a causa del conegut afany de Joan Matons —repetidament manifestat per ell mateix— de no escatimar cap assaig per tal que les obres que empenia assolissin la màxima perfecció tècnica i artística possible. Aquesta cerca de l'excel·lència el portà a fer-se càrrec de feines que no eren pròpies d'argenters, sinó de fusters i escultors, com sabem que realitzà per resoldre els problemes que presentà la construcció dels canelobres monumentals destinats a la catedral de Palma (Joan DOMENGE I MESQUIDA (1995), «Una obra excepcional...», op. cit.).

26. M. Alba Erra Zubiri (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 60, i Alba Erra Zubiri (1994), «L'urna de Sant Bernat Calbó...», op. cit.

27. Joan-Ramon TRIADÓ TUR (1988), «Génesis, desarrollo y vicisitudes en la realización de los candelabros de Joan Matons, para la catedral de Palma de Mallorca», a: *Patronos, promotores, mecenas y clientes (Actas del VII Congreso Español de Historia del Arte, Mesa I, Murcia, 1988)*, Murcia, Universidad de Murcia, p. 565-570. L'autor fa constar el seu agraïment a Josep M. Madurell per la recopilació i transcripció de diver-

sos documents relatius a l'activitat de Joan Matons, que no va poder publicar a causa de la seva defunció.

28. Document citat a la nota 36.

29. ABEV, ACV, *Llibre XIII del secretari, 1701-1707* (ACV 57/67), f. 235v.: 29 de gener de 1706.

30. ABEV, ACV, *Llibre XIV del secretari, 1707-1719* (ACV 57/68), f. 115r.: 24 de desembre de 1710. Acord citat per M. Alba Erra Zubiri (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 49.

31. La reclamació de la vídua de Joan Roig fou tractada en diversos capítols entre el 7 d'octubre de 1716 i el 23 de març de 1717: ABEV, ACV, *Llibre XIV del secretari, 1707-1719* (ACV 57/68), entre f. 264v. i 272r.

32. S'atribueix l'ofici d'argenter a Joan Roig, del qual s'ignora el nom de pila i se'l cita com «T. Roig» (ABEV, ACV, *Llibre XIV del secretari, 1707-1719*, ACV 57/68, f. 264v.: 7 d'octubre de 1716; f. 265v.: 20 de novembre de 1716, i f. 269r.: 29 de gener de 1717). També s'ignora el nom de pila de Joan Matons, que se'l cita com «T. Amats» (ABEV, ACV, *Llibre XIV del secretari, 1707-1719*, ACV 57/68, f. 265r.: 13 de novembre de 1716).

33. ABEV, ACV, Comptes, Primera sèrie, 1700-1800 (ACV 16/5), full solt. La destinació de diners a la liquidació del deute també figura a: ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13).

34. ABEV, ACV, *Llibre XIV del secretari, 1707-1719* (ACV 57/68), f. 281v. Novament, s'hi cita Joan Matons com «T. Amats».

35. ABEV, ACV, Comptes, Primera sèrie, 1700-1800 (ACV 16/5), full solt.

36. Document transcrit per M. Alba Erra Zubiri (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 186 (doc. 9).

37. Joan Matons pensava finançar les despeses que proposava assumir, en el cas que els canonges no disposessin de mitjans, amb part de les més de 3.000 lliures que, segons ell, el capítol de la seu de Palma encara li devia per la construcció dels dos canelobres monumentals. És difícil saber en què es basava l'argenter per xifrar el deute en aquesta quantitat, però el capítol mallorquí només acceptà pagar-li 2.525 lliures i això no succeí fins més de deu anys després (Joan-Ramon TRIADÓ TUR (1988), «Génesis, desarrollo y vicisitudes...», op. cit.).

38. Els tres setges esmentats per Joan Matons són els que patí la ciutat els anys 1705, 1706 i 1713-1714. La superació dels trastorns provocats per aquests fets, de gravetat ben diferent, també fou un dels arguments aportats per l'argenter a fi d'evitar que el capítol de la seu de Palma, en una actuació semblant a la iniciada pels canonges vigatans, rescindís el contracte dels canelobres per raó de l'incompliment dels terminis pactats i l'obligués a lliurar-li les peces ja treballades (Joan-Ramon TRIADÓ TUR (1988), «Génesis, desarrollo y vicisitudes...», op. cit., i Joan DOMENGE I MESQUIDA (1995), «Una obra excepcional...», op. cit.).
39. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 7v.: 20 de desembre de 1719.
40. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 28v.-29r.: 18 de juliol de 1720.
41. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 26r.-26v.: 4 de juliol de 1720.
42. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13), s. f. També: ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 27r.: 8 de juliol de 1720, i f. 27v.: 13 de juliol de 1720.
43. Document citat a la nota 21.
44. Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit.
45. Les trameses de plata a Joan Matons generalment tenen tres suports documentals diferents: el *Llibre de entrada y exida...*, on consta el diner destinat a cada transacció; el *Llibre del secretari* corresponent, on consten les deliberacions del capítol relatives a cada operació, i els manuals notariais on es troben les èpoques signades per Joan Matons en rebre la plata. Quant a la tramesa que ens ocupa, les referències corresponents als dos llibres citats més amunt figuren a la nota 42, i la relativa al document notarial, a Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit. En aquesta publicació, l'autor relaciona la majoria d'èpoques esteses pel concepte al qual ens referim aquí, i al *Llibre de entrada y exida...* i al *Llibre del secretari* —en dates properes a les dels documents notariais—, s'hi poden veure les anotacions pertinents fetes pels canonges. Per motius d'espai i per no interrompre la continuïtat del relat, a les pàgines següents ometrem les referències als nombrosos lliuraments de plata que el capítol féu a Joan Matons fins que l'urna quedà enllestida l'any 1728, tret dels que tingueren una significació especial.
46. Els pagaments que Joan Matons rebé per la seva feina solen tenir el mateix suport documental que les trameses de plata. A les pàgines següents, no serem exhaustius amb les citacions, d'acord amb el criteri exposat a la nota anterior. Pel que fa al pagament que ens ocupa —i a la resta de pagaments— es pot consultar Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit., i complementar la informació que l'autor proporciona amb la consulta dels llibres indicats.
47. Vegeu el document 2 de l'apèndix documental, que és citat i extratat per Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit. Igual que hem fet amb el contracte que Joan Roig signà el 6 de juliol de 1702, donem la transcripció gairebé completa del document signat per Joan Costa prop de vint anys després, atès l'interès que té comparar aquests dos contractes amb el formalitzat per Pere Costa el 13 de novembre de 1722.
48. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 58v.: 11 de juny de 1721; f. 76r.: 23 de maig de 1722, i f. 78v.: 3 de juny de 1722.
49. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 76r.: 23 de maig de 1722 («qui té recomanada la urna de sant Bernat es cansa de guardar-la»), i f. 78v.: 3 de juny de 1722.
50. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 66v.: 26 de novembre de 1721; f. 86r.: 31 d'octubre de 1722, i f. 87v.: 13 de desembre de 1722.
51. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 87v.: 13 de desembre de 1722, i f. 88r.: 19 de desembre de 1722.
52. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 196 (doc. 13). Les 109 peces dipositades pesaven 513 uncies i 10 argents.
53. Vegeu el document 3 de l'apèndix documental.
54. Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit.
55. ABEV, ACV, *Comptes, Segona sèrie, 1700-1800* (ACV 16/9), full solt: 30 de novembre de 1722. També: ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13), s. f.: 30 de novembre de 1722.
56. JOSEP M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit. Cal incorporar, als documents relacionats a l'article, alguns lliuraments de plata i de diners pels quals Joan Matons signà una àpoca davant del notari Josep Francesc Fontana precisament en el transcurs de l'any 1723.
57. ABEV, ACV, *Comptes, Primera sèrie, 1700-1800* (ACV 16/5), fulls solts: 2 de novembre i 1 de desembre de 1723. També: ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13), s. f.: 28 de novembre de 1723. El dia 2 de novembre de 1723, Pere Costa sol·licità al canonge Senmartí que, en nom seu, donés 10 lliures al prevere Pere Collell i que deduís aquesta quantitat de les 50 lliures que li havia d'abonar en concepte de segon termini del preu dels models. El 28 de novembre de l'esmentat any, els canonges destinaren 50 lliures a pagar al prevere i a l'escriptor, el qual signà una àpoca per la quantitat total l'1 de desembre.
58. La defensa que Joan Matons féu de la integritat del projecte els anys 1723 i 1724 fou rememorada per l'argenter en un llarg escrit dirigit al canonge Antoni Mas el 30 de juny de 1726 (vegeu la nota 70). En un altre escrit dirigit al canonge Josep Taraval el 20 de juliol del mateix any, atribuï alguns dels malentesos sorgits en el transcurs de l'obra a la manca de coordinació entre els canonges: «no tenint uns enterament las noticias del que se havia ideat ab altres» (vegeu la nota 72).
59. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 107r.: 14 de juliol de 1724.
60. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 111v.: 20 d'octubre de 1724.
61. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 197-199 (doc. 14).
62. M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 60, i Alba ERRA ZUBIRI (1994), «L'urna de Sant Bernat Calbó...», op. cit.
63. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 120r.: 6 de juliol de 1725, i *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13), s. f.: 15 de juliol de 1725.
64. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13), s. f.: 30 d'octubre de 1725.
65. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida..., 1674-1815* (ACV 36/13),

- s. f.: 17 de març de 1725 i 9 d'abril de 1726, i Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit.
66. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 200-201 (doc. 15).
67. Agustí DURAN i SANPERE (1975), «L'argenter...», op. cit. L'autor esmenta les hídries, recipient que identifica amb les gerres destinades a contenir els sants olis, i atribueix l'autoria dels models a Pere Costa, potser per una mala interpretació del document.
68. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 132v.-133r.: 18 de maig de 1726.
69. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 135v.: 12 de juny de 1726. Les citacions textuais procedeixen del document esmentat a la nota següent.
70. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 202-205 (doc. 16).
71. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 136v.
72. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 206-208 (doc. 17).
73. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), s. f.: 9 d'agost de 1726, 6 de gener de 1727 i 3 d'octubre de 1727, i Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit.
74. ABEV, ACV, *Comptes, Primera sèrie, 1700-1800* (ACV 16/5), full solt sense data, i *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), s. f.: 14 de setembre de 1727.
75. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), s. f.: 17 de gener de 1728, i Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit.
76. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 165v.: 22 d'octubre de 1728. El canonge Antoni Mas comunica que ha acabat «sa comisió en Barcelona per tractar ab Matons lo transport de la urna de sant Bernat y los interessos».
77. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 209-211 (doc. 18).
78. El càlcul del pes teòric de la plata es troba al document citat a la nota 83.
79. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 212-213 (doc. 19). També: Alba ERRA ZUBIRI (1994), «L'urna de Sant Bernat Calbó...», op. cit.
80. Joseph GUDIOL (1912), *Lo sepulcre de Sant Bernat Calbó...*, op. cit., p. 8. Segons aquest autor, la caixa que llavors contenia el cos del sant datava de l'any 1694.
81. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 166r.: 22 d'octubre de 1728. També: Joseph GUDIOL (1912), *Lo sepulcre de Sant Bernat Calbó...*, op. cit., p. 8, i Eudardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto...*, op. cit., p. 30.
82. ABEV, ACV, Sant Bernat Calbó, calaix 36, full solt (actualment, el document no es pot consultar).
83. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 214-217 (doc. 20).
84. Joan Matons considerà que el preu de l'unça de plata era de 30 sous, mentre que, segons els canonges, era de 36 sous. La valoració dels canonges s'esmenta en el reconeixement del deute citat a la nota 87.
85. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 166r.
86. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 166v.: 5 de novembre de 1728; f. 167r.: 8 i 10 de novembre de 1728, i f. 167v.: 11 de novembre de 1728.
87. ABEV, Notarials, Arxiu Notarial de Vic, Feliu Sayol, *Manual, 1728* (ANV 335), f. 246r.-247v. (reconeixement del deute), i f. 247v.-248v. (bonificació).
88. AHCB, Cúria del Veguer i del Corregidor, sèrie xxxvii, actuari Antoni Riera, any 1728, caixa 386, *El reverendo rector y comunidad de la iglesia parroquial de Nuestra Señora del Pino de esta ciudad contra Juan Matons, platero, vecino de dicha ciudad, y Francisca Matons y Fornaguera, consortes*.
89. Joan-Ramon TRIADÓ TUR (1988), «Génesis, desarrollo y vicisitudes...», op. cit., i Joan DOMENGE I MESQUIDA (1995), «Una obra excepcional...», op. cit.
90. AHCB, Cúria del Veguer i del Corregidor, sèrie xxxvii, actuari Ermenter Riera, any 1729 (*sic*), caixa 497, *Teresa Fornaguera y de Montaner, viuda, contra Juan Matons, platero, de Barcelona vecino*. Teresa Fornaguera presentà la reclamació contra Joan Matons el 26 d'abril de 1730, poc després que l'argenter Josep Tramulles també incoés un litigi contra aquell per problemes sorgits en la fabricació d'un calze de plata, si bé els dos argenters arribaren a un acord amistós el 3 de maig del mateix any 1730: AHCB, Cúria del Veguer i del Corregidor, sèrie xxxvii, actuari Antoni Riera, any 1730, caixa 393, *Joseph Tramullas y Farreras, platero, vecino de la presente ciudad de Barcelona, contra Juan Matons, también platero, vecino de dicha presente ciudad*.
91. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 174v.: 4 de juny de 1729; f. 189r.: 2 de desembre de 1729; f. 209r.: 9 de novembre de 1730; f. 210r.: 23 de novembre de 1730; f. 210v.: 1 de desembre de 1730; f. 211v.: 15 de desembre de 1730, i f. 213r.: 19 de gener de 1731.
92. Document transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons...*, op. cit., p. 218-219 (doc. 21).
93. AHCB, Cúria del Veguer i del Corregidor, sèrie xxxvii, actuari Ramon Aliet, any 1732, caixa 613, *El Ilustre Cabildo de Canónigos de la Santa Catedral Iglesia de la ciudad de Vique contra Juan Matons, platero, vecino de Barcelona*.
94. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 238v.: 22 de febrer de 1732.
95. Josep M. MADURELL MARIMON (1968), «La urna d'argent...», op. cit. L'autor indica que el document és de data 3 de març de 1731, quan, en realitat, fou estès els esmentats dia i mes de l'any següent.
96. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), f. 10v.
97. AHPB, Bonaventura Galí, *Llibre tercer de testaments, 1710-1739* (918/74), f. 95r.-96r. Document citat per Santiago ALCOLEA (1978), «Sobre "argenteros" barceloneses de los siglos XVII y XVIII», *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, vol. vi, p. 257-271.
98. A més de Joan Baptista, uns altres fills de Joan Matons foren fra Agustí, religiós caputxí; Bonaventura, clergue que arribà a ser prevere i rector de Santa Cecília de Voltregà,

i Josep, argenter com el pare i el fill gran, tots citats al testament. Entre les filles, hi figuren Ignàsia, casada l'any 1739 amb l'argenter Josep Tramulles (ADB, Parròquies, Santa Maria del Mar, *Expedients matrimonials*, 1738-1739, expedient 22), i Francesca, casada l'any 1745 amb el també argenter Felip Moner (ADB, Parròquies, Santa Maria del Mar, *Expedients matrimonials*, 1744-1745, expedient 85).

99. AHPB, Bonaventura Galí, *Llibre tercer d'inventaris, 1727-1735* (918/80), f. 214r.-215v. Document citat per Santiago ALCOLEA (1978), «Sobre "argenter" ...», op. cit.

100. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), f. 11r. (totes dues anotacions consten al mateix foli).

101. ABEV, ACV, *Llibre de entrada y exida...*, 1674-1815 (ACV 36/13), f. 11v.

102. AHCBA, Fons gremial, Cadastre personal, 1756. Consta que l'argenter morí el 10 de maig de 1755.

103. Agustí DURAN I SANPERE (1975), «L'argenter...», op. cit.

104. ABEV, ACV, *Llibre XV del secretari, 1719-1737* (ACV 57/69), f. 176r.

105. Eduardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto...*, op. cit., p. 32. L'autor esmenta la construcció d'una reixa per protegir la part posterior de l'urna, que inicialment quedava oberta (1730), i d'una caixa de fusta japiada per col·locar-hi l'urna a l'interior (1732). També explica que, més tard, es posà un vidre on fins llavors només hi havia hagut la reixa, per evitar l'accés directe al cos del sant (1769).

106. ABEV, ACV, *Llibre XXI del secretari, 1793-1805* (ACV 57/75), s. f.

107. Sembla que el doctor Junyent (Eduardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto...*, op. cit., p. 32) identificà l'anomenada «contra urna» amb l'escaparata de fusta i grans vidres dintre de la qual hi hagué l'urna i el bust del sant fins que, l'any 1936, el foc destruï la catedral. Segons l'autor, l'escaparata es construï el 1803, el mateix any en què el capítol deliberà sobre l'obra de la «contra urna» i del bust de plata, però, atès que aquest no quedà enllestit fins al 1819, és improbable que tants anys abans es projectés una escaparata amb prou capacitat per allotjar-lo. Igual datació de l'escaparata es troba a: Miquel S. GROS i Ramon ORDEIG (1980), «VIII Centenari del naixement

de sant Bernat Calbó, bisbe de Vic, 1180-1980». *AUSA* (Vic), núm. 95-96, p. 113-144.

108. Coneixem dos argenteres —pare i fill— que portaren el nom de Joan Àngeli. El pare ingressà al col·legi d'argenteres de Barcelona l'any 1756 (MUHBA, *Llibre de passanties, 1753-1814*, dibuix 1.264) i morí el 1814 en una edat molt avançada (AHCBA, Fons gremial, Cadastre personal, 1815). Se li atribueix una imatge de plata de sant Pere construïda el 1788 per a la seu de Vic i una imatge reliquiari de sant Valentí construïda un any després per a l'església parroquial de Santa Maria de Ribes (Miquel SITJAR I SERRA (1995), «La imatge-reliquiari de sant Valentí de l'església parroquial de Ribes», *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès* (Ripoll), 1992-1993, p. 227-229). Per raó de l'edat, és improbable que hagués participat en l'obra del bust de sant Bernat Calbó, ni tan solament en els treballs preliminars. El fill ingressà al col·legi d'argenteres l'any 1798 (MUHBA, *Llibre de passanties, 1753-1814*, dibuix 1.569) i morí en una data que ignorem. Ara per ara, només sabem que construï el bust de sant Bernat Calbó i vuit bordons que, com veurem més endavant, els canonges vigatans li encarregaren quan estava ocupat en l'obra del bust.

109. Una visió recent de la biografia i la producció de Salvador Gurri es pot trobar a: Mariona FERNÁNDEZ BANQUÉ (2005), «L'escultor Salvador Gurri i Coromines (1749-1819)», *Revista de Catalunya*, núm. 206, maig, p. 31-57. Aquest article és un resum de la tesi doctoral titulada *Salvador Gurri i Coromines (1749-1819), un escultor d'entre segles*, realitzada per Mariona Fernández Banqué i dirigida pel doctor Joan-Ramon Triadó Tur (Universitat de Barcelona, 2004). Al catàleg d'obra de l'escultor presentat per Mariona Fernández, hi podem incorporar, a més del model del bust de sant Bernat Calbó, objecte del present estudi, el que probablement fou el primer treball documentat de Salvador Gurri. Es tracta de l'escultura del retaule dissenyat pel pintor Josep Vinyals per a la Confraria de Sant Libori de l'església parroquial de Santa Maria del Pi, de Barcelona. Salvador Gurri contractà la feina el 2 d'octubre de 1767, juntament amb el seu sogre —el també escultor Agustí Mas—, poc després d'haver-se casat amb la filla d'aquest (APSM, Confraria de Sant Libori, Comptes, 1725-1788, *Recibos del nou retaule de Sant Libori y de la festivitat en lo any 1768*). Altrament, per informació sobre un possible projecte de Salvador Gurri per al remodelatge

del retaule major de l'església de la Pietat de Vic, vegeu la nota 115.

110. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia de sant Bernat Calbó, 1800-1900* (ACV 36/32), full solt: rebut signat per Joan Àngeli el 17 de juny de 1814, en el qual relacionà les dues quantitats rebudes abans que l'obra s'interrompés per raó de la Guerra del Francès.

111. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia...*, 1800-1900 (ACV 36/32), full solt: rebut signat per Salvador Gurri en el qual consta que el pagament el realitzà Joan Àngeli a Barcelona.

112. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 174r.: 23 de juny de 1814.

113. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 180r.-180v. En aquest mateix capítol, s'acordà retornar l'urna al seu emplaçament habitual, després d'haver-la retirat de la capella amb motiu de la guerra.

114. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 197v.: 25 de novembre de 1814.

115. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia...*, 1800-1900 (ACV 36/32), full solt: rebut signat per Nicolau Traver, en el qual consta que el pagament l'havia realitzat Joan Àngeli a Barcelona, com uns quants anys abans havia fet en el cas de Salvador Gurri. Nicolau Traver era fill del també escultor Joan Traver i havia assolit el grau de mestre l'any 1768 (AHPB, Joaquim Tos i Brosa de Masdovellas, *Manual*, 1768, 1.090/3, f. 233r.-233v.: 13 d'abril de 1768). Entre les diverses obres que realitzà, la més coneguda és l'estàtua de marbre de Neptú que avui encara es pot veure al pati de la Llotja de Barcelona. Segons una nota presa pel doctor Eduard Junyent, l'any 1784, projectà el remodelatge del retaule major de l'església de la Pietat de Vic, en competència amb Salvador Gurri i Antoni Real (Carles DORICO I ALUJAS (1999), «Una traça de Pere Costa per al retaule major de l'església de la Pietat de Vic», *AUSA* (Vic), núm. 142, p. 341-363). Una síntesi biogràfica de Nicolau Traver es pot trobar a: Cèsar MARTINELL (1963), *Arquitectura i escultura barroques...*, op. cit., p. 147-148.

116. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 304r.

117. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 309v.: 8 d'octubre de 1817.

118. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 355v.: 12 de març de 1819, i f. 356r.-356v.: 8 d'abril de 1819.

119. Antoni Ortells ingressà al col·legi d'argentera de Barcelona el 9 de novembre de 1778 (MUHBA, *Llibre de passanties, 1753-1814*, dibuix 1.421). El parentiu entre Antoni Ortells i Joan Àngeli consta en una carta escrita pel segon al canonge Valentí Torres i Amat el 20 de novembre de 1819 (vegeu la nota 125).

120. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 357r.: 16 d'abril de 1819, i f. 361r.: 9 de juny de 1819.

121. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 367r.: 1 d'octubre de 1819, i f. 367v.: 16 d'octubre de 1819.

122. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia..., 1800-1900* (ACV 36/32), full solt: factura es-tesa pel traginer Jaume Romeu, co-

brada el dia 1 de novembre de 1819.

123. ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 367v.: 16 d'octubre de 1819 (petició a Joan Àngeli), i *Administració de la capella i sagristia..., 1800-1900* (ACV 36/32), full solt: rebut estès per l'argenter vigatà Josep Vilar per les despeses fetes a casa seva per Joan Àngeli i un fadrí d'aquest, datat el 29 d'octubre de 1819.

124. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia..., 1800-1900* (ACV 36/32), plec solt: *El Muy Illustre Cabildo de Vique, su cuenta corriente con Juan Àngeli de Barcelona relativo a la plata y hechuras de una imagen de san Bernardo y ocho cetros*.

125. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia..., 1800-1900* (ACV 36/32), dos plecs solts: cartes datades el 20 de novembre de 1819 i dirigides per Joan Àngeli i Antoni Ortells al canonge vigatà anunci-ant-li el gir de la lletra de canvi.

126. ABEV, ACV, *Administració de la capella i sagristia..., 1800-1900* (ACV 36/32), full solt: rebut estès el 20 de desembre de 1819 per Joan Àngeli. La gratificació havia estat apro-vada pel capítol el 30 d'octubre, el mateix dia que s'havia acordat agrair a Antoni Ortells la seva contribució a l'èxit dels treballs: ABEV, ACV, *Llibre XXII del secretari, 1805-1820* (ACV 57/76), f. 368v.-369r.

127. Eduardo JUNYENT (1943), *Veneración y culto...*, op. cit., p. 32, i Eduard JUNYENT (1976), *La ciutat de Vic...*, op. cit., p. 297-298.

128. Eduardo JUNYENT (1943), *Vene-ración y culto...*, op. cit., p. 32. Convé revisar la data de construcció de l'es-caparata donada per l'autor (vegeu la nota 107).

129. Eduardo JUNYENT (1943), *Vene-ración y culto...*, op. cit., p. 35; Eduar-do JUNYENT (1944), *La catedral de Vich...*, op. cit., no paginat, i Miquel S. GROS i Ramon ORDEIG (1980), «VIII Centenari del naixement...», op. cit.

Apèndix documental

DOCUMENT 1

Barcelona (?), 6 de juliol de 1702

El canonge vigatà Miquel Joan Bosch encarrega a l'escultor Joan Roig la creació dels models necessaris per construir l'urna de plata de sant Bernat Calbó.

ABEV, ACV, Sant Bernat Calbó, calaix 36 (actualment, el document no es pot consultar). Transcrit per M. Alba ERRA ZUBIRI (1990), *L'argenter Joan Matons i l'urna de Sant Bernat Calbó (1700-1728)*, Barcelona, Universitat de Barcelona, p. 185, doc. 8.

Tots los modellos, tant de sera com de fusta, que ha de treballar Joan Roig, escultor, los quals an de servir per poder fabricar-se de plata la urna del sant cos del gloriós sant Bernat Calvó, bisbe de Vich, són los següents:

Primo, farà dit Joan Roig, escultor, quatre cartelas de fusta ab un serafí ab una de las quatre.

Ítem, farà sinch històries eo miracles del sant de mitx relleu, treballadas de sera.

Ítem, farà quatre guarnicions de ditas històries, també treballadas de sera.

Ítem, farà quatre modellos dels angelets que estan asentats sobre los resalts de las cartelas, també trevallats de sera.

Totas las sobre referidas cosas se obliga y promet dit Joan Roig tenir fetas per lo temps que a Joan Matons, argenter, apareixerà ser nesesari per poder-se avansar la fàbrica y per lo preu eo valor de dos-sentas lliuras moneda barcelonesa.

Lo modo de la paga serà que acabada la una tersera part se li pagarà aquella y acabada la altre tersera part axí mateix se li pagarà, com y també la altre tersera part se li farà lo compliment de paga per tota la sobredita obra. Fet vuy, als 6 de juliol de 1702.

Doctor y canonge Miquel Joan Bosch
Joan Roig, escultor

DOCUMENT 2

Barcelona, 4 de novembre de 1720

El canonge Jaume de Cortada, com a síndic del capítol de la catedral de Vic, encarrega a l'escultor Joan Costa la creació de diferents models necessaris per construir l'urna de plata de sant Bernat Calbó. (Document cancel·lat el 16 de desembre de 1722.)

AHPB, Josep Francesc Fontana, *Manual*, 1720 (934/15), f. 134r.-134v.

Dicta die quarta mensis novembris anno a Nativitate Domini 1720.

Joan Costa, escultor, ciutadà de Barcelona, ab tenor del present acte, de son grat y certa sciència, convé y en bona fe promet al Molt Il·lustre Capítol de la santa iglésia de Vich, encara que ausent, y per ell al il·lustre y molt reverent senyor don Jaume de Cortada, prevere, ardiaca

y canonge de dita iglésia y síndich de dit capítol, present y avall acceptant, que treballarà y formarà:

Primo, los modellos de las quatre històries que se han de posar en la urna de plata que Joan Matons, argenter, ha de fabricar per col·locar lo cos de sant Bernat Calvó.

Ítem, los modellos de las guarnicions de ditas quatre històries.

Ítem, los modellos de las quatre cartelas ab un serafí en una de ellas.

Ítem, los modellos de quatre àngels.

Tot segons consta de la traça de dita urna de què està ben noticiós dit Costa y a la disposició de dit Joan Matons, que ha de treballar dita urna, tots los quals modellos han de ser de cera, y promet axí mateix entregar dits modellos al dit Il·lustre Capítol o a dit Matons sempre y quant dit Matons voldrà y los demanarà al dit Costa per continuar y treballar dita obra.

Lo que promet complir sens dilació alguna, *et cetera* [...].

Y lo dit senyor don Jaume de Cortada, en dit nom de síndich [...], en atenció de la dita promesa feta per dit Costa, la qual accepta, promet, en dit nom, al dit Joan Costa, que per medi de dit Joan Matons li subministrarà dit capítol de la seu de Vich la cera haurà menester per formar dits modellos, la qual cera après ha de quedar en benefici de dit Il·lustre Capítol, y que per lo treball de formar dits modellos pagarà dit capítol al dit Costa, ço és:

Per quiscun modello de ditas històries o miracles de sant Barnat Calvó, vint-y-una lliura.

Ítem, per cada modello de la guarnició de ellas, sinch lliuras y onse sous.

Ítem, per quiscun modello de las cartelas ab un serafí en una de ellas, sinch lliuras y quatre sous.

Y per quiscun modello dels quatre àngels, set lliuras barcelonesas.

Las quals quantitats respective pagarà dit Il·lustre Capítol luego que per dit Joan Costa se entregaran dits respective modellos, las quals juntas fan la summa de cent sinquanta-sinch lliuras. Lo que promet complir sens dilació alguna, *et cetera* [...], per lo que ne obliga al dit Joan Costa tots los béns y drets de dit capítol, son principal [...].

Y lo dit Joan Matons, present a estas cosas, consent al expressat en lo present acte y promet al dit Il·lustre Capítol que li donarà bo y lleal compte y rahó de la cera que dit capítol li entregarà per rahó de dits modellos y de la que pesaran dits modellos després que seran treballats, *salvo iure* de aquella disminució que haja de patir dita cera per ocasió y causa de treballar-se dits modellos, lo que promet complir ab restitució y esmena de tots gastos y despesas, *et cetera*, y ab obligació de tots sos béns i drets, *et cetera* [...].

Testes sunt [...].

DOCUMENT 3

Barcelona, 13 de novembre de 1722

El canonge Joan Pau Senmartí, com a síndic del capítol de la catedral de Vic, encarrega a l'escultor Pere Costa la creació de diferents models necessaris per construir l'urna de plata de sant Bernat Calbó.

ABEV, ACV, Comptes, Primera sèrie, 1700-1800 (ACV 16/5), full solt.

Lo dia avall escrit y en forsa de la present, Pere Costa, escultor, en la ciutat de Barcelona habitant, convé y en bona fe promet al Molt Il·lustre Capítol de Canonges de la santa iglésia de Vich, encara que habsent, y per ell al doctor Joan Pau Senmartí, prevere, canonge de dita santa iglésia, present y com a síndich de dit Il·lustre Capítol, que, per lo preu que baix se expressarà, treballarà y formarà per la urna de sant Bernat Calvó que fabrica de plata Joan Matons, argenter, ciutadà de Barcelona, los modellos y cosas següents:

Primo, los modellos de las quatre històries sens guarnició.

Ítem, los quatre modellos de cartel·las de fusta de alsina ab un serafí a una de ellas.

Ítem, los modellos de quatre àngels ho ninyos treballats de cera ho barro que han de servir per devant la dita urna.

Tot lo que promet treballar y fabricar dit Pere Costa segons lo dibuix ho trassa de dita urna, de la qual ne té dit

Costa plena notícia, com y també segons la disposició que apareixerà a dit Joan Matons.

Tot lo que promet dit Costa cumplir y executar dins lo termini de sis mesos y mitg, comptadors del dia present en avant, ab exprés pacte y condició que dit Il·lustre Capítol li aja de subministrar la cera que serà necessària per dits modellos per medi de dit Joan Matons, preparada segons se requirex, y que dit Pere Costa, fabricats dits modellos, aja de restituhir a dit Il·lustre Capítol la cera de dits modellos tal qual se trobarà y existirà, y en la quantitat quedarà després de fabricats dits modellos.

Lo preu dels quals modellos de històries, cartel·las y àngels sobre expresats és convingut y ajustat tot junt per cent cinquanta-y-sinch lliuras, dich 155 ll. – s., pagadoras, ço és, 50 ll. – s. lo dia que comensarà la fàbrica de dits modellos, altres 50 ll. – s. en lo temps que aja fabricat la mitat de dits modellos, y las restants 55 ll. – s. lo dia que aja acabat dita fàbrica de modellos.

Y perquè constia del present ajust y conveni se fan dos papers de un matex thenor, quals firman los infrascrits en presència de Joan Matons, del doctor Joseph Serratoza y del doctor Segimon Casanova, preveres, en Barcelona als 13 de novembre 1722.

Doctor Joan Pau Senmartí,
canonge y syndich del Il·lustre Capítol
de la santa iglésia de Vich
Pera Costa, escultor

